

MATERIALNE PRAWO ADMINISTRACYJNE

Wybrane zagadnienia

redakcja naukowa

Monika Augustyniak, Jerzy Stelmasiak, Marian Zdyb

Andrzej Adamczyk, Monika Augustyniak, Leszek Bielecki
Jarosław Czerw, Dorota Lebowa, Tomasz Moll
Piotr Ruczkowski, Kamil Sikora, Jerzy Stelmasiak
Paweł Marek Woroniecki, Marian Zdyb, Agnieszka Żywicka

DOSTĘP DO TESTÓW ONLINE

SERIA AKADEMICKA

MATERIALNE PRAWO ADMINISTRACYJNE

Wybrane zagadnienia

redakcja naukowa

Monika Augustyniak, Jerzy Stelmasiak, Marian Zdyb

Andrzej Adamczyk, Monika Augustyniak, Leszek Bielecki
Jarosław Czerw, Dorota Lebowa, Tomasz Moll
Piotr Ruczkowski, Kamil Sikora, Jerzy Stelmasiak
Paweł Marek Woroniecki, Marian Zdyb, Agnieszka Żywicka

DOSTĘP DO TESTÓW ONLINE

SERIA AKADEMICKA

Stan prawny na 6 grudnia 2025 r.

Monika Augustyniak, nr ORCID: 0000-0001-6196-1989

Jerzy Stelmasiak, nr ORCID: 0000-0002-1397-3595

Marian Zdyb, nr ORCID: 0000-0001-7834-2463

Recenzent

Prof. dr hab. Bogdan Dolnicki

Wydawca

Izabella Mątecka

Redaktor prowadzący

Paulina Staniszevska-Chudzik

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rybczyńska

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały napisali:

Andrzej Adamczyk – rozdz. IX podrozdz. 3

Monika Augustyniak – rozdz. I podrozdz. 6–8; rozdz. III; rozdz. V podrozdz. 10

Leszek Bielecki – rozdz. V podrozdz. 3–4

Jarostaw Czerw – rozdz. VI podrozdz. 7; rozdz. IX podrozdz. 1–2

Dorota Lebowa – rozdz. VII podrozdz. 4

Tomasz Moll – rozdz. II podrozdz. 3; rozdz. V podrozdz. 5–8

Piotr Ruczkowski – rozdz. I podrozdz. 1–2, 5; rozdz. II podrozdz. 1

Kamil Sikora – rozdz. IV

Jerzy Stelmasiak – rozdz. VII podrozdz. 1–3

Paweł Marek Woroniecki – rozdz. I podrozdz. 3–4; rozdz. II podrozdz. 2, 4–7

Marian Zdyb – rozdz. X

Agnieszka Żywicka – rozdz. V podrozdz. 1–2, 9; rozdz. VI podrozdz. 1–6; rozdz. VIII

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2026

ISBN 978-83-8438-043-7

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 692 477 076

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wprowadzenie	21
Rozdział I	
Administracyjnoprawna sytuacja osób fizycznych	23
1. Prawo o aktach stanu cywilnego	23
1.1. Uwagi ogólne	23
1.2. Adnotacje, wzmianki dodatkowe, przypiski, akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego	26
1.3. Sprostowanie, uzupełnienie, unieważnienie, ustalenie treści aktu stanu cywilnego oraz unieważnienie wzmianki	26
1.4. Rejestracja urodzeń, akt urodzenia	28
1.5. Rejestracja małżeństw, akt małżeństwa	31
1.6. Rejestracja zgonu, akt zgonu	33
1.7. Szczególny tryb rejestracji stanu cywilnego, transkrypcja aktu stanu cywilnego, odtworzenie treści aktu stanu cywilnego	35
1.8. Odpisy zupełne i skrócone aktów stanu cywilnego oraz inne dokumenty wydawane z rejestru stanu	36
2. Ustawa o zmianie imienia i nazwiska	38
2.1. Uwagi ogólne	38
2.2. Pojęcie zmiany imienia i nazwiska	39
2.3. Wniosek o zmianę nazwiska (imienia)	40
2.4. Przesłanki zmiany nazwiska (imienia)	41
2.5. Reminiscencja zmiany nazwiska rodziców dla nazwisk ich małoletnich dzieci. Samoistna zmiana nazwiska małoletnich dzieci	44
2.6. Dopuszczalna liczba części (członów) nazwiska oraz dopuszczalna liczba imion	44
2.7. Forma rozstrzygnięcia i właściwość organów w sprawie zmiany imienia i nazwiska. Organy właściwe w sprawach nadzoru nad sprawami objętymi ustawą o zmianie imienia i nazwiska	46
2.8. Obowiązek informacyjny	47

3. Ustawa o dowodach osobistych.....	47
4. Ustawa o ewidencji ludności.....	56
5. Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.....	64
5.1. Wolność sumienia i wyznania – uwagi ogólne.....	64
5.2. Wolność sumienia i wyznania (religii) w dokumentach międzynarodowych i Konstytucji RP.....	64
5.3. Wolność sumienia i wyznania (religii) w ustawodawstwie zwykłym..	66
6. Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych.....	69
7. Ustawa o grobach i cmentarzach wojennych.....	76
8. Ustawa o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej.....	81
Literatura.....	87

Rozdział II

Administracyjnoprawna regulacja obywatelstwa i problematyki

cudzoziemców.....	89
1. Ustawa o obywatelstwie polskim.....	89
1.1. Obywatelstwo polskie – uwagi ogólne.....	89
1.2. Zasady prawa o obywatelstwie polskim.....	91
1.3. Sposoby nabycia obywatelstwa polskiego.....	92
1.4. Nabycie obywatelstwa polskiego z mocy prawa.....	92
1.4.1. Nabycie obywatelstwa polskiego przez urodzenie.....	92
1.4.2. Nabycie obywatelstwa polskiego przez znalezienie na podstawie prawa ziemi.....	93
1.4.3. Nabycie obywatelstwa polskiego przez przysposobienie.....	94
1.4.4. Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację.....	94
1.4.5. Nabycie obywatelstwa polskiego przez uznanie za repatrianta..	95
1.5. Nadanie obywatelstwa polskiego (naturalizacja).....	95
1.6. Uznanie za obywatela polskiego.....	97
1.7. Nabycie obywatelstwa polskiego przez przywrócenie obywatelstwa...	98
1.8. Utrata obywatelstwa polskiego.....	99
1.9. Stwierdzenie posiadania i utraty obywatelstwa polskiego.....	100
2. Ustawa o języku polskim.....	101
3. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.....	106
3.1. Uwagi ogólne.....	106
3.2. Definicja mniejszości narodowej i mniejszości etnicznej, status prawny osób należących do mniejszości.....	107
3.3. Definicja oraz używanie języka mniejszości.....	108
3.4. Używanie dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych i ulic w języku mniejszości.....	110
3.5. Definicja oraz znaczenie języka regionalnego.....	110
4. Ustawa o cudzoziemcach.....	111

5. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	121
6. Ustawa o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców	126
7. Ustawa o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	131
Literatura	135

Rozdział III

Administracyjnoprawna regulacja udostępniania informacji publicznej i ochrony danych	137
1. Ustawa o dostępie do informacji publicznej	137
2. Ustawa o ochronie danych osobowych	146
3. Ustawa o ochronie informacji niejawnych	152
Literatura	160

Rozdział IV

Administracyjnoprawna regulacja wolności zgromadzeń i zrzeszania się....	163
1. Prawo o zgromadzeniach	163
1.1. Wolność zgromadzeń	163
1.2. Definicja zgromadzenia	164
1.3. Ograniczenia w zakresie organizacji i uczestnictwa w zgromadzeniach	166
1.4. Organizowanie, odbywanie i rozwiązywanie zgromadzeń	167
1.5. Zakaz zgromadzenia	169
1.6. Postępowanie uproszczone w sprawach zgromadzeń	171
1.7. Postępowanie w sprawach zgromadzeń organizowanych cyklicznie... ..	171
1.8. Zgromadzenia spontaniczne	173
2. Prawo o stowarzyszeniach	174
2.1. Wolność zrzeszania a prawo zrzeszania	174
2.2. Cechy stowarzyszenia	177
2.3. Stowarzyszenia wyłączone spod regulacji ustawy	178
2.4. Nazwa stowarzyszenia	178
2.5. Rodzaje stowarzyszeń	178
2.6. Majątek stowarzyszenia	180
2.7. Nadzór nad stowarzyszeniami	181
2.8. Rozwiązanie stowarzyszenia	183
2.9. Likwidacja stowarzyszenia	184
3. Ustawa o fundacjach	184
3.1. Pojęcie fundacji	184
3.2. Nazwa fundacji	185
3.3. Siedziba fundacji	186
3.4. Cel fundacji	186
3.5. Podstawa prawna	187

3.6. Fundatorzy	188
3.7. Akt fundacyjny	189
3.8. Statut fundacji.....	190
3.9. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego	192
3.10. Organy fundacji	192
3.11. Nadzór nad działalnością fundacji.....	194
3.12. Upublicznianie sprawozdań fundacji	195
3.13. Likwidacja fundacji	195
4. Ustawa o fundacji rodzinnej	196
4.1. Podstawa prawna.....	196
4.2. Nazwa fundacji rodzinnej.....	196
4.3. Cel fundacji rodzinnej.....	197
4.4. Rejestr fundacji rodzinnych.....	197
4.5. Fundator	197
4.6. Fundusz założycielski fundacji rodzinnej	198
4.7. Powstanie fundacji rodzinnej.....	198
4.8. Organy fundacji rodzinnej.....	199
4.9. Działalność fundacji rodzinnej	199
4.10. Rozwiązanie fundacji rodzinnej.....	200
5. Ustawa o europejskich partiach politycznych i europejskich fundacjach politycznych.....	201
5.1. Podstawa prawna.....	201
5.2. Europejska partia polityczna	201
5.3. Europejska fundacja polityczna	204
Literatura	205

Rozdział V

Administracyjnoprawna regulacja bezpieczeństwa i porządku.....	209
1. Ustawa o ochronie osób i mienia	209
1.1. Obszary, obiekty i urzędnicy podlegające obowiązkowej ochronie....	209
1.2. Formy ochrony osób i mienia oraz organizacja służb ochrony osób i mienia.....	211
1.3. Reglamentacja działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia.....	215
2. Ustawa o broni i amunicji	217
2.1. Pojęcie i rodzaje broni i amunicji.....	217
2.2. Tryb udzielania, odmowy i cofania pozwolenia na broń	218
2.3. Warunki podmiotowe wydania pozwolenia na broń oraz zasady nabywania i dysponowania bronią i amunicją.....	221
2.4. Przewóz przez terytorium Polski, przywóz do Polski i wywóz za granicę broni i amunicji	224
3. Ustawa o działaniach antyterrorystycznych	225
3.1. Zagadnienia ogólne	225

3.2. Działania antyterrorystyczne zapobiegające zdarzeniom o charakterze terrorystycznym	227
3.3. Stopnie alarmowe	230
3.4. Działania antyterrorystyczne na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym i działania kontrterrorystyczne.....	231
3.5. Przeciwdziałanie rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym	233
4. Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa	235
4.1. Zagadnienia ogólne	235
4.2. Identyfikacja i rejestracja operatorów usług kluczowych.....	236
4.3. Obowiązki operatorów usług kluczowych.....	237
4.4. Obowiązki dostawców usług cyfrowych.....	238
4.5. Obowiązki podmiotów publicznych.....	238
4.6. Organy właściwe do spraw cyberbezpieczeństwa.....	239
4.7. Zadania ministra właściwego do spraw informatyzacji	240
4.8. Strategia Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej	241
5. Ustawa o Policji.....	242
5.1. Uwagi ogólne, definicja Policji	242
5.2. Organizacja Policji	243
5.3. Zadania Policji	248
5.4. Żądanie podjęcia działań przez Policję.....	250
6. Ustawa o Państwowej Straży Pożarnej.....	251
6.1. Uwagi ogólne, definicja Państwowej Straży Pożarnej.....	251
6.2. Organizacja Państwowej Straży Pożarnej.....	251
6.3. Zadania Państwowej Straży Pożarnej	254
6.4. Żądanie podjęcia działań przez Państwową Straż Pożarną.....	254
7. Ustawa o ochronie przeciwpożarowej.....	255
7.1. Uwagi ogólne, definicja ochrony przeciwpożarowej.....	255
7.2. Podmioty obowiązane w zakresie ochrony przeciwpożarowej.....	256
7.3. Organizacja ochrony przeciwpożarowej.....	258
8. Ustawa o strażach gminnych	259
8.1. Uwagi ogólne, charakter straży gminnej.....	259
8.2. Tworzenie straży gminnej.....	260
8.3. Organizacja straży gminnej.....	261
8.4. Zadania straży gminnej.....	261
8.5. Nadzór nad strażą gminną.....	262
9. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych	263
9.1. Definicja imprezy masowej i jej rodzaje.....	263
9.2. Zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej	264
9.3. Gromadzenie i przetwarzanie danych o imprezach masowych.....	268
9.4. Zasady udziału w imprezach masowych oraz obowiązki służb porządkowych i informacyjnych podczas imprezy masowej	269
10. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.....	271

Literatura.....	279
Rozdział VI	
Administracyjnoprawna regulacja związana ze stanami nadzwyczajnymi ...	283
1. Pojęcie, rodzaje i zasady wprowadzania stanów nadzwyczajnych.....	283
2. Stan wojenny	285
2.1. Przesłanki wprowadzenia stanu wojennego	285
2.2. Zasady działania organów władzy publicznej w czasie stanu wojennego.....	286
2.3. Ograniczenia praw i wolności człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego.....	288
2.4. Zniesienie stanu wojennego.....	290
3. Stan wyjątkowy.....	290
3.1. Przesłanki i tryb wprowadzenia stanu wyjątkowego.....	290
3.2. Zasady działania organów władzy publicznej w czasie stanu wyjątkowego.....	291
3.3. Ograniczenia praw i wolności człowieka i obywatela w czasie stanu wyjątkowego.....	292
3.4. Zniesienie stanu wyjątkowego.....	293
4. Stan klęski żywiołowej.....	293
4.1. Przesłanki i tryb wprowadzenia stanu klęski żywiołowej	293
4.2. Zasady działania organów władzy publicznej w czasie stanu klęski żywiołowej.....	294
4.3. Ograniczenia praw i wolności człowieka i obywatela w czasie stanu klęski żywiołowej	296
4.4. Zniesienie stanu klęski żywiołowej	297
5. Zarządzanie kryzysowe	298
5.1. Zakres pojęciowy zarządzania kryzysowego	298
5.2. Plany zarządzania kryzysowego i programy ochrony infrastruktury krytycznej	299
5.3. Organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego i organizacja systemu bezpieczeństwa (obowiązki informacyjne – ALERT RCB)	301
6. Obrona Ojczyzny. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.....	303
6.1. Obowiązek obrony	303
6.2. Siły Zbrojne	305
6.3. Organy Obrony Narodowej.....	306
6.4. Służba wojskowa	307
6.5. Świadczenia na rzecz obrony oraz zadania realizowane przez przedsiębiorców na rzecz Sił Zbrojnych	310
7. Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej.....	311
7.1. Istota ochrony ludności i obrony cywilnej	311
7.2. Zadania ochrony ludności i obrony cywilnej.....	313
7.3. Organy i podmioty ochrony ludności i obrony cywilnej	315

7.4. Wykrywanie zagrożeń, powiadamianie, ostrzeżenie i alarmowanie o zagrożeniach oraz System Bezpiecznej Łączności Państwowej.....	322
7.5. Obiekty zbiorowej ochrony	324
7.6. Obrona cywilna	325
7.7. Finansowanie ochrony ludności i obrony cywilnej.....	328
7.8. Odszkodowanie za szkody poniesione w związku z wykonywaniem zadań ochrony ludności i obrony cywilnej.....	328
Literatura	329

Rozdział VII

Administracyjnoprawna regulacja związana z ochroną środowiska	331
1. Prawo ochrony środowiska	331
2. Kontrola Inspekcji Ochrony Środowiska	338
3. Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie, udział społeczeństwa w ochronie środowiska oraz oceny oddziaływania na środowisko	342
4. Ustawa o ochronie przyrody	345
4.1. Wprowadzenie	345
4.2. Prawne formy ochrony przyrody	347
4.2.1. Obszarowe formy ochrony przyrody	348
4.2.2. Indywidualne formy ochrony przyrody	352
4.2.3. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	354
4.2.4. Zakazy przewidziane ustawą o ochronie przyrody	354
Literatura	356

Rozdział VIII

Administracyjnoprawna regulacja zagadnień dotyczących uzależnienia od alkoholu oraz obrotu napojami alkoholowymi i przeciwdziałania narkomanii.....	359
1. Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi....	359
1.1. Programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz instytucje publiczne zaangażowane do ich realizacji.....	359
1.2. Zezwolenia na obrót napojami alkoholowymi	360
1.3. Pozostałe ograniczenia sprzedaży, podawania, dystrybucji i spożywania napojów alkoholowych.....	365
1.4. Ograniczenia reklamy i promocji napojów alkoholowych	366
1.5. Zasady postępowania wobec osób uzależnionych od alkoholu.....	368
2. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii i administracyjnoprawna regulacja dostępu do środków odurzających i substancji psychoaktywnych	369
2.1. Instytucje publiczne zaangażowane do ich realizacji	369
2.2. Zasady obrotu, wytwarzania, przetwarzania i posiadania substancji psychotropowych i środków odurzających.....	372

2.3. Regulacja prowadzenia upraw maku i konopi	376
2.4. Organizacja leczenia, rehabilitacji oraz reintegracji osób uzależnionych. Zgłaszanie zatruć środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną.....	377
Literatura	379

Rozdział IX

Administracyjnoprawna regulacja zagadnień dotyczących planowania, gospodarowania nieruchomościami oraz prawa budowlanego	381
1. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....	381
1.1. Istota planowania przestrzennego	381
1.2. Plan ogólny i plan miejscowy gminy	386
1.3. Decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	395
1.4. Decyzja o warunkach zabudowy	400
1.5. Wygaśnięcie decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego	404
1.6. „Uchwały reklamowe”	405
1.7. Zintegrowany plan inwestycyjny	405
1.8. Miejscowy plan rewitalizacji.....	406
2. Ustawa o gospodarce nieruchomościami	406
2.1. Istota gospodarki nieruchomościami.....	406
2.2. Gospodarowanie nieruchomościami	407
2.3. Podział nieruchomości	421
2.4. Scalanie i podział nieruchomości	424
2.5. Wywłaszczanie nieruchomości	424
2.6. Opłata adiacencka	430
2.7. Wycena nieruchomości	431
2.8. Działalność zawodowa w dziedzinie gospodarowania nieruchomościami.....	432
3. Prawo budowlane	432
3.1. Pojęcie prawa budowlanego	432
3.2. Pozwolenie na budowę jako podstawowy instrument reglamentacji administracyjnej w sferze wolności budowlanej	436
3.3. Zgłoszenie jako przejaw reglamentacji administracyjnoprawnej w sferze wolności budowlanej.....	448
3.4. Rozpoczęcie, prowadzenie i zakończenie robót budowlanych	450
Literatura	455

Rozdział X

Administracyjnoprawne problemy realizacji prawa do ochrony zdrowia. Zagadnienia wybrane w perspektywie ładu publicznego.....	459
1. Wstęp.....	459

2. Prawo do ochrony zdrowia w świetle Konstytucji i obowiązującego prawa. Podstawowe dylematy	460
3. Prawa pacjenta	465
4. Świadczenie opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych.....	470
5. Uwagi końcowe	472
Literatura	475
Indeks rzeczowy	477
O Autorach	491

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2025 poz. 383 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 1691)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2025 r. poz. 734)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- konwencja haska – Konwencja w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie oraz protokół dotyczący przypadku bezpaństwowości, podpisane w Hadze dnia 12.04.1930 r. (Dz.U. z 1937 r. Nr 47, poz. 361 ze sprost.)
- p.a.s.c. – ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 594 ze zm.)
- p.o.ś. – ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2025 r. poz. 647 ze zm.)
- p.p.m. – ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503)
- Pierwszy Protokół dodatkowy do Konwencji genewskich – Protokół dodatkowy do Konwencji genewskich z 12.08.1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzony w Genewie dnia 8.06.1977 r. (Dz.U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175 ze zm.)
- pr. bud. – ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2025 r. poz. 418 ze zm.)
- pr. stow. – ustawa z 7.04.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r. poz. 2261)
- pr. wod. – ustawa z 20.07.2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2025 r. poz. 960 ze zm.)
- pr. zgrom. – ustawa z 24.07.2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. z 2022 r. poz. 1389)

- rozporządzenie 1141/2014 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 1141/2014 z 22.10.2014 r. w sprawie statusu i finansowania europejskich partii politycznych i europejskich fundacji politycznych (Dz.Urz. UE L 317, s. 1)
- rozporządzenie 2016/679 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), (Dz.Urz. UE L 119, s. 1 ze zm.)
- u.b.a. – ustawa z 21.05.1999 r. o broni i amunicji (Dz.U. z 2024 r. poz. 485)
- u.b.i.m. – ustawa z 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 616)
- u.c. – ustawa z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2025 r. poz. 1079 ze zm.)
- u.c.ch.z. – ustawa z 31.01.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1590)
- u.d.i.p. – ustawa z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1753)
- u.d.o. – ustawa z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych (Dz.U. z 2022 r. poz. 671 ze zm.)
- u.e.l. – ustawa z 24.09.2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. z 2025 r. poz. 274 ze zm.)
- u.e.p.p. – ustawa z 22.11.2018 r. o europejskich partiach politycznych i europejskich fundacjach politycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 37)
- u.f. – ustawa z 6.04.1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 2023 r. poz. 166)
- u.f.r. – ustawa z 26.01.2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz.U. poz. 326 ze zm.)
- u.g.c.w. – ustawa z 28.03.1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2337)
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.)
- u.g.w.s.w. – ustawa z 17.05.1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2023 r. poz. 265)
- u.IOŚ – ustawa z 10.07.1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 425)
- u.j.p. – ustawa z 7.10.1999 r. o języku polskim (Dz.U. z 2024 r. poz. 1556 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 5.07.2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz.U. z 2024 r. poz. 1077 ze zm.)
- u.KRS – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2025 r. poz. 869)
- u.m.n.j.r. – ustawa z 6.01.2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 823 ze zm.)
- u.n.n.c. – ustawa z 24.03.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. z 2017 r. poz. 2278)
- u.o. – ustawa z 14.12.2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm.)
- u.o.d.o. – ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1781)

u.o.i.n.	-	ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1209)
u.o.l.o.c.	-	ustawa z 5.12.2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1907)
u.o.O.	-	ustawa z 11.03.2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2025 r. poz. 825 ze zm.)
u.o.o.m.	-	ustawa z 22.08.1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U. z 2025 r. poz. 532)
u.o.p.	-	ustawa z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.)
u.o.p.p.	-	ustawa z 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2025 r. poz. 188)
u.ob.pol.	-	ustawa z 2.04.2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2025 r. poz. 1611)
u.P.	-	ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r. poz. 636 ze zm.)
u.PS.P.	-	ustawa z 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1312)
u.p.z.p.	-	ustawa z 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.)
u.r.	-	ustawa z 9.11.2000 r. o repatriacji (Dz.U. z 2022 r., poz. 1105)
u.s.p.g.ż.	-	ustawa z 20.02.1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2014 r. poz. 1798)
u.st.gm.	-	ustawy z 29.08.1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1763)
u.u.c.o.	-	ustawa z 13.06.2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2025 r. poz. 223 ze zm.)
u.u.c.p.g.	-	ustawa z 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2025 r. poz. 733)
u.u.i.ś.	-	ustawa z 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.)
u.w.d.p.p.	-	ustawa z 20.03.2025 r. o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 621)
u.w.t.	-	ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 r. poz. 2151 ze zm.)
u.z.i.n.	-	ustawa z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1988)
u.z.k.	-	ustawa z 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 122 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

CBOSA	-	baza orzeczeń sądów administracyjnych, http://orzeczenia.nsa.gov.pl
Dz.U.	-	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. KGP	-	Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji
Dz.Urz. UE	-	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

Dz.Urz. WE	-	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
GSP	-	Gdańskie Studia Prawnicze
iKAR	-	internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
LEX	-	System Informacji Prawnej LEX
M. Prawn.	-	Monitor Prawniczy
M.P.	-	Monitor Polski
NZS	-	Nowe Zeszyty Samorządowe
ONSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSAiWSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSA	-	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKN	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
OSNP	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSNPG	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OTK	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
OwSS	-	Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
PiP	-	Państwo i Prawo
PPH	-	Przegląd Prawa Handlowego
PPP	-	Przegląd Prawa Publicznego
Prok. i Pr.	-	Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkl.	-	Prokuratura i Prawo – wkładka
PS	-	Przegląd Sądowy
PUG	-	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RCB	-	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa
RPEiS	-	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
ST	-	Samorząd Terytorialny
WPP	-	Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNSA	-	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

Inne

ABW	-	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Annales UMC	-	Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
BIP	-	Biuletyn Informacji Publicznej
BOA	-	Centralny Pododdział Kontrterrorystyczny Policji „BOA”
BSWP	-	Biuro Spraw Wewnętrznych Policji
CBŚP	-	Centralne Biuro Śledcze Policji
CBZC	-	Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości
CLKP	-	Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji
decyzja WZ	-	decyzja o warunkach zabudowy
EFP	-	europejska fundacja polityczna
EPP	-	europejska partia polityczna
IPN	-	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
MPZP	-	miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego
NSA	-	Naczelny Sąd Administracyjny
OT	-	Obrona Terytorialna

PESEL	-	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności
SA	-	sąd apelacyjny
SKO	-	Samorządowe Kolegium Odwoławcze
SKW	-	Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SN	-	Sąd Najwyższy
SO	-	sąd okręgowy
SWD PSP	-	Systemu Wspomagania Decyzji Państwowej Straży Pożarnej
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
WSA	-	wojewódzki sąd administracyjny

WPROWADZENIE

Książka *Materialne prawo administracyjne. Wybrane zagadnienia* stanowi opracowanie przygotowane przez przedstawicieli nauki wywodzących się z różnych ośrodków naukowych, co umożliwia szersze spojrzenie na problematykę materialnego prawa administracyjnego i stanowi wartość dodaną monografii. Zespół autorski oraz redaktorzy naukowci podjęli starania, by omawiana problematyka została przedstawiona, przy uwzględnieniu dorobku doktryny i orzecznictwa administracyjnego i sądownictwa administracyjnego, w sposób oryginalny i twórczy. Jednocześnie struktura opracowania przemawia za klarownością wyводу i obejmuje najważniejsze zagadnienia spośród bardzo obszernej dziedziny materialnego prawa administracyjnego.

Autorzy starali się położyć nacisk na wyjaśnienie najważniejszych w teorii i praktyce zagadnień dotyczących materialnego prawa administracyjnego w wielu aspektach jego funkcjonowania, tak aby zapewnić użyteczność zawartej w pracy wiedzy, nawet w sytuacji zmieniającej się szybko rzeczywistości normatywnej. W opracowaniu zaprezentowano poszczególne instrumenty prawne, za pomocą których państwo oddziałuje na konkretne sfery objęte regulacją administracyjnoprawną. Omówiono administracyjnoprawną sytuację osób fizycznych, regulację obywatelstwa i problematyki cudzoziemców, zagadnienia udostępniania informacji publicznej i ochrony danych oraz regulację wolności zgromadzeń i zrzeszania się. Z uwagi na współczesne wyzwania, jakie stoją przed administracją publiczną, opracowanie prezentuje również administracyjnoprawną regulację bezpieczeństwa i porządku na poziomie krajowym i lokalnym oraz problematykę związaną ze stanami nadzwyczajnymi. W opracowaniu zaprezentowano także kontekst normatywny związany z ochroną środowiska oraz administracyjnoprawną regulację zagadnień dotyczących planowania, gospodarowania nieruchomościami oraz prawa budowlanego. Publikacja obejmuje zagadnienia dotyczące unormowań z zakresu ochrony zdrowia oraz uzależnienia od alkoholu, obrotu napojami alkoholowymi i przeciwdziałania narkomanii.

Pierwsze wydanie opracowania *Materialne prawo administracyjne. Wybrane zagadnienia* adresowane jest do wszystkich zainteresowanych prawem administracyjnym, w tym zwłaszcza studentów kierunków prawniczych i administracyjnych oraz innych kierunków pokrewnych, absolwentów przygotowujących się do egzaminów na aplikacje prawnicze, aplikantów, przedstawicieli nauki oraz pracowników urzędów i innych

jednostek organizacyjnych włączonych w strukturę administracji. W książce omówiono zagadnienia prawa administracyjnego w ujęciu teoretycznym i praktycznym, dlatego jej adresatami są również organy administracji publicznej i sądy administracyjne.

Celem opracowania jest służyć wszystkim zainteresowanym, którym potrzebna jest wiedza z zakresu materialnego prawa administracyjnego, kształtującego na co dzień naszą sytuację prawną.

Redaktorzy naukowi i Autorzy

Rozdział I

ADMINISTRACYJNOPRAWNA SYTUACJA OSÓB FIZYCZNYCH

1. Prawo o aktach stanu cywilnego

1.1. Uwagi ogólne

Aktualnie problematykę rejestracji zdarzeń z zakresu stanu cywilnego reguluje ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego¹. Rejestracja zdarzeń z zakresu stanu cywilnego, takich jak: urodzenia, małżeństwa i zgony, w rejestrze stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego ma na celu stabilizację jednostki w państwie oraz zapewnienie bezpieczeństwa obrotu prawnego².

Nasze rozważania wypada jednak rozpocząć od kwestii terminologicznych. W języku potocznym stan cywilny jest na ogół odnoszony do związku małżeńskiego. „Rodzinno-prawne stanowisko człowieka, zależne od jego stosunku do związku małżeńskiego (panna, kawaler, zamężna, żonaty, wdowa, wdowiec)”³. W nauce prawa stan cywilny definiuje się jako „zespół cech charakteryzujących w społeczeństwie indywidualną pozycję człowieka”⁴, przy czym podkreśla się, że zespół tych cech ustalony jest prawnie⁵; „status (sytuacja prawna) w ramach rodziny, do której należy”⁶. Rozbieżności w definiowaniu pojęcia „stan cywilny” były spowodowane tym, że przez wiele lat nie było definicji legalnej tego pojęcia. Wraz z wejściem w życie nowych przepisów o aktach stanu cywilnego sytuacja ta uległa zmianie, gdyż ustawowo zdefiniowano pojęcie

¹ Dz.U. z 2025 r. poz. 594 ze zm.

² Z. Duniewska, M. Lewicki, *Akty stanu cywilnego [w:] Prawo administracyjne materialne*, red. Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, P. Korzeniowski, E. Olejniczak-Szałowska, Warszawa 2024, s. 139 i n.; P. Ruczkowski, *Prawo o aktach stanu cywilnego [w:] Prawo administracyjne*, t. I, red. M. Zdyb, J. Stelmasiak, Warszawa 2020, s. 739.

³ *Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka, Warszawa 1969, s. 773.

⁴ J. Starościan, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1975, s. 529.

⁵ J. Starościan, *Prawo...*, s. 529.

⁶ M. Andrzejewski, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2010, s. 27.

stanu cywilnego. Ustawodawca opowiedział się zasadniczo za szerokim rozumieniem tego pojęcia, przyjmując, że stanem cywilnym jest sytuacja prawna osoby wyrażona przez cechy indywidualizujące osobę, kształtowana przez zdarzenia naturalne, czynności prawne lub orzeczenia sądów, lub decyzje organów, stwierdzona w akcie stanu cywilnego (art. 2 ust. 1 p.a.s.c.). W niektórych przepisach następuje jednak zawężenie tego pojęcia tylko do relacji jednostki do związku małżeńskiego. Na przykład zgodnie z treścią art. 29 ust. 2 p.a.s.c. w akcie stanu cywilnego określa się stan cywilny osoby jako sytuację tej osoby w odniesieniu do małżeństwa: panna, kawaler, zamężna, żonaty, rozwiedziona, rozwiedziony, wdowa, wdowiec.

- 2 Pojęcie „akt stanu cywilnego” również nie było definiowane w poprzednim stanie prawnym. Było rozumiane bądź jako samo zdarzenie (urodzenie, zgon) lub czynność prawna (zawarcie małżeństwa), bądź jako sam wpis dokonany w księdze stanu cywilnego odnotowujący zdarzenie lub czynność prawną z zakresu stanu cywilnego⁷. Na ogół jednak przyjmowano, że akt stanu cywilnego jest „wpisem dokonany w księdze stanu cywilnego, odnotowującym zdarzenie z zakresu stanu cywilnego, takie jak: urodzenie, zgon, zawarcie małżeństwa, uznanie ojcostwa itd.”⁸. Z kolei w orzecznictwie sądowym stwierdzono, że „akty stanu cywilnego są szczególnego rodzaju dokumentami urzędowymi, sporządzanymi przez powołany do tego organ publiczny i stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym”⁹. W obecnie obowiązujących przepisach przyjęto, że aktem stanu cywilnego jest wpis o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu. Przyjęto ponadto, że akt stanu cywilnego jest sporządzony z chwilą dokonania wpisu o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego. Czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego innych niż akty stanu cywilnego dokonuje się w formie decyzji administracyjnej albo czynności materialno-technicznej. Natomiast odmowa dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego następuje w formie decyzji administracyjnej.

Ustawa wymienia rodzaje aktów stanu cywilnego, takie jak: akt urodzenia, akt małżeństwa i akt zgonu.

Zgodnie z ustawą rejestracją objęto urodzenia, małżeństwa oraz zgony, a także inne zdarzenia, które mają wpływ na stan cywilny osób. Jeszcze pod rządami poprzedniej regulacji prawnej w orzecznictwie rejestrację stanu cywilnego rozumiano jako system obligatoryjnych i ciągłych zapisów, obejmujący te spośród zdarzeń (urodzenia, małżeństwa, zgony), które zdarzyły się na terenie Polski, oraz urodzenia i zgony na polskim

⁷ Z. Duniewska, M. Lewicki, *Akty stanu...*, s. 138–139.

⁸ A. Wiktorowska, *Akty stanu cywilnego [w:] Prawo administracyjne*, red. J. Jagielski, M. Wierzbowski, Warszawa 2022, s. 620.

⁹ Postanowienie SN z 8.08.2003 r., V CK 6/02, OSNC 2004/7–8, poz. 131.

statku morskim lub powietrznym, a także te zdarzenia, które nastąpiły za granicą, z tym że Prawo o aktach stanu cywilnego nie przewiduje co do nich obowiązku rejestracji. Rejestracja stanowi urzędowe potwierdzenie zaistnienia zarejestrowanego zdarzenia stanu cywilnego¹⁰. Pogląd ten zasadniczo pozostaje aktualny również obecnie.

Rejestracji stanu cywilnego dokonuje się w rejestrze stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego. Rejestr stanu cywilnego jest prowadzony przez ministra właściwego do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym. Wpisu w rejestrze stanu cywilnego dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego lub zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego. 3

Rejestracja stanu cywilnego jest wykonywana przez gminy w urzędach stanu cywilnego jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej. Gmina jest okręgiem rejestracji stanu cywilnego (art. 6 p.a.s.c.). Zmiana okręgu rejestracji stanu cywilnego może nastąpić przez ustalenie właściwości urzędu stanu cywilnego dla więcej niż jednego okręgu rejestracji stanu cywilnego lub przez ustalenie właściwości kilku urzędów stanu cywilnego w jednym okręgu rejestracji stanu cywilnego w trybie określonym w art. 7 p.a.s.c.

Czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego są dokonywane przez kierownika urzędu stanu cywilnego lub jego zastępcę. Uprawnienia i obowiązki kierownika urzędu stanu cywilnego przysługują i są wykonywane również przez jego zastępcę.

Nadzór nad rejestracją stanu cywilnego sprawuje właściwy miejscowo wojewoda, który jest jednocześnie organem odwoławczym od decyzji kierownika urzędu stanu cywilnego. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad działalnością wojewody w zakresie rejestracji stanu cywilnego.

Akty stanu cywilnego oraz akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego kierownik urzędu stanu cywilnego przechowuje przez okres: 1) 100 lat – akty urodzenia oraz akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego dotyczące aktu urodzenia; 2) 80 lat – akty małżeństwa, akty zgonu oraz akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego dotyczące aktu małżeństwa i aktu zgonu. Po upływie wspomnianych okresów akty stanu cywilnego oraz akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego kierownik urzędu stanu cywilnego przekazuje w ciągu dwóch lat do właściwego archiwum państwowego. Akty stanu cywilnego oznacza się w rejestrze stanu cywilnego oddzielnie dla każdego rodzaju zdarzenia: urodzenia, małżeństwa albo zgonu, i odrębnie dla każdego roku kalendarzowego. Rejestracji stanu cywilnego dokonuje się na podstawie dowodów potwierdzających prawdziwość zgłoszonych danych.

¹⁰ Postanowienie SN z 8.08.2003 r., V CK 6/02, OSNC 2004/7–8, poz. 131; także A. Wiktorowska, *Akty stanu...*, s. 621.

1.2. Adnotacje, wzmianki dodatkowe, przypiski, akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego

- 4 Informacje o okolicznościach i podstawie rejestracji urodzenia, małżeństwa albo zgonu zamieszcza się w akcie stanu cywilnego jako adnotację.

Z kolei wpis wpływający na treść lub ważność aktu stanu cywilnego dołącza się do aktu stanu cywilnego w formie wzmianki dodatkowej.

Informacje o innych aktach stanu cywilnego dotyczących tej samej osoby oraz informacje wpływające na stan cywilny tej osoby zamieszcza się przy akcie stanu cywilnego w formie przypisków. Sporządzając akt stanu cywilnego lub dołączając do niego wzmiankę dodatkową, niezwłocznie zamieszcza się przypiski przy innych aktach stanu cywilnego dotyczących tej samej osoby.

Dokumenty będące podstawą sporządzenia aktu stanu cywilnego lub dokumenty złożone po sporządzeniu aktu stanu cywilnego będące podstawą dołączenia wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego lub zamieszczenia przypisku przy innych aktach stanu cywilnego stanowią akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego.

Akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego zabezpiecza się przed uszkodzeniem, zniszczeniem, utratą oraz przed nieuprawnionym dostępem do nich osób trzecich.

1.3. Sprostowanie, uzupełnienie, unieważnienie, ustalenie treści aktu stanu cywilnego oraz unieważnienie wzmianki

- 5 Akt stanu cywilnego, który zawiera dane niezgodne z danymi zawartymi w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego lub z innymi aktami stanu cywilnego, o ile stwierdzają one zdarzenie wcześniejsze i dotyczą tej samej osoby lub jej wstępnych, albo z zagranicznymi dokumentami stanu cywilnego, podlega sprostowaniu przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który go sporządził. Kierownik urzędu stanu cywilnego, dokonując sprostowania, wydaje wnioskodawcy odpis zupełny sprostowanego aktu stanu cywilnego.
- 6 Natomiast sprostowania aktu stanu cywilnego dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym, na wniosek osoby zainteresowanej, prokuratora lub kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli: 1) sprostowanie aktu stanu cywilnego jest niemożliwe na podstawie akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego lub innych aktów stanu cywilnego, o ile stwierdzają one zdarzenie wcześniejsze i dotyczą tej samej osoby lub jej wstępnych albo zagranicznych dokumentów stanu cywilnego; 2) sprostowanie aktu stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego nie jest możliwe wyłącznie na podstawie dokumentów, o których mowa wyżej.

Akt stanu cywilnego, który nie zawiera wszystkich wymaganych danych, podlega uzupełnieniu. Akt uzupełnia kierownik urzędu stanu cywilnego, który go sporządził, na podstawie innych aktów stanu cywilnego, akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego prowadzonych dla tego aktu i innych dokumentów mających wpływ na stan cywilny. Uzupełnienia aktu stanu cywilnego można dokonać na podstawie zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, jeżeli w państwie wystawienia jest on uznawany za dokument stanu cywilnego, lub innego dokumentu zagranicznego potwierdzającego stan cywilny, wydanego w państwie, w którym nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego, jeżeli stwierdzają one zdarzenie wcześniejsze i dotyczą tej osoby lub jej wstępnych.

Uzupełnienia aktu stanu cywilnego dokonuje się z urzędu, na wniosek osoby, której ten akt dotyczy, lub jej przedstawiciela ustawowego, na wniosek osoby mającej w tym interes prawny lub prokuratora, w formie czynności materialno-technicznej. 7

Kierownik urzędu stanu cywilnego, dokonując uzupełnienia, wydaje wnioskodawcy odpis zupełny uzupełnionego aktu stanu cywilnego.

Warto zwrócić uwagę, że uzupełnienia aktu zgonu dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym, na wniosek osoby zainteresowanej lub prokuratora, jeżeli akt zgonu nie zawiera daty lub godziny zgonu, a dane te nie wynikają z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego stanowiących podstawę sporządzenia aktu zgonu.

Unieważnienia aktu stanu cywilnego lub dołączonej do niego wzmianki dodatkowej dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym, na wniosek osoby zainteresowanej, prokuratora lub kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli akt ten lub wzmianka stwierdzają zdarzenie niezgodne ze stanem faktycznym lub stwierdzono uchybienia, które zmniejszają jego moc dowodową. W przypadku unieważnienia aktu sąd może postanowić o sporządzeniu nowego aktu stanu cywilnego. Unieważniony akt stanu cywilnego nie podlega ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów. W przypadku unieważnienia aktu stanu cywilnego na żądanie sądu wydaje się odpis zupełny tego aktu. Na wniosek osoby, której akt dotyczy, lub osoby mającej interes prawny można wydać odpis zupełny unieważnionego aktu stanu cywilnego. Odpis zupełny unieważnionego aktu stanu cywilnego wydaje kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził ten akt. Unieważnienia aktu lub aktów stanu cywilnego stwierdzających to samo zdarzenie, a błędnie zarejestrowanych w rejestrze stanu cywilnego z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego dokonuje z urzędu, w formie czynności materialno-technicznej, kierownik urzędu stanu cywilnego, który dokonał błędnej rejestracji, dołączając do każdego z unieważnionych aktów wzmiankę dodatkową o jego unieważnieniu. Czynności niezbędne do unieważnienia aktu lub aktów stanu cywilnego kierownik urzędu stanu cywilnego podejmuje niezwłocznie po stwierdzeniu błędnej rejestracji. Z unieważnionego aktu stanu cywilnego nie wydaje się odpisów. 8

- 9 Ustalenia treści aktu stanu cywilnego dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli postanowił o sporządzeniu nowego aktu stanu cywilnego, albo na wniosek osoby zainteresowanej, prokuratora lub kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli: 1) unieważniony akt stanu cywilnego ma być zastąpiony nowym aktem; 2) akt urodzenia lub akt małżeństwa nie został sporządzony i nie może go sporządzić kierownik urzędu stanu cywilnego.

1.4. Rejestracja urodzeń, akt urodzenia

- 10 Zgodnie z zasadą terytorialności urodzenie rejestruje się w urzędzie stanu cywilnego miejsca takiego zdarzenia. Jeżeli dziecko urodziło się na polskim statku morskim lub powietrznym, okręcie wojennym lub wojskowym statku powietrznym, takie zdarzenie rejestruje się w urzędzie stanu cywilnego właściwym dla miasta stołecznego Warszawy. Zgłoszenia urodzenia dokonuje się w urzędzie stanu cywilnego właściwym ze względu na miejsce urodzenia dziecka.

Ustawodawca w art. 17 p.a.s.c. przewidział, że w przypadku osoby, której osobisty udział w czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego w siedzibie urzędu stanu cywilnego nie jest możliwy z powodu choroby, niepełnosprawności lub innej niedającej się pokonać przeszkody, czynności tej można dokonać w miejscu pobytu tej osoby, jeżeli pozwalają na to okoliczności.

- 11 Zgłoszenia urodzenia dziecka dokonuje się w terminie 21 dni od dnia sporządzenia karty urodzenia, a w przypadku gdy dziecko urodziło się martwe – w terminie 3 dni od dnia sporządzenia karty martwego urodzenia.

Jeżeli nie dokonano zgłoszenia urodzenia w terminie 21 dni od dnia sporządzenia karty urodzenia lub w terminie 3 dni od dnia sporządzenia karty martwego urodzenia, kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza z urzędu akt urodzenia na podstawie karty urodzenia albo karty martwego urodzenia, z adnotacją o sporządzeniu aktu z urzędu, oraz informuje rodziców dziecka o jego sporządzeniu. Akt urodzenia sporządza się z urzędu na podstawie karty urodzenia lub karty martwego urodzenia również w przypadku powzięcia wiadomości przez kierownika urzędu stanu cywilnego właściwego ze względu na miejsce urodzenia dziecka o śmierci matki dziecka niepozostającej w związku małżeńskim i braku uznania ojcostwa jej dziecka lub śmierci rodziców dziecka przed sporządzeniem aktu urodzenia albo w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia dziecka, z adnotacją o sporządzeniu aktu z urzędu. W tym przypadku kierownik urzędu stanu cywilnego wybiera dziecku imię z urzędu, z adnotacją zamieszczoną w akcie urodzenia o wyborze imienia z urzędu (kierownik urzędu stanu cywilnego wybiera dziecku imię z urzędu także wówczas, gdy nie dokonano zgłoszenia urodzenia w terminie ustawowym).

Zgłoszenia urodzenia dokonują matka lub ojciec dziecka posiadający pełną zdolność do czynności prawnych. Matka lub ojciec dziecka, którzy ukończyli 16 lat, dokonują zgłoszenia urodzenia, jeżeli posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych. W pozostałych przypadkach zgłoszenia urodzenia dokonują przedstawiciel ustawowy lub opiekun matki. Zgłoszenia urodzenia można dokonać przez pełnomocnika.

Matka lub ojciec dziecka posiadający pełną zdolność do czynności prawnych mogą dokonać zgłoszenia urodzenia także przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji. Akt urodzenia sporządza się w dniu zgłoszenia urodzenia dziecka, a jeżeli zgłoszenie urodzenia nastąpiło w sposób określony w art. 17 p.a.s.c. (w miejscu pobytu zgłaszającego), w następnym dniu roboczym po dniu zgłoszenia urodzenia.

Jeżeli dziecko urodziło się martwe, nie sporządza się aktu zgonu, lecz akt urodzenia z adnotacją, że dziecko urodziło się martwe.

Akt urodzenia sporządza się na podstawie karty urodzenia lub karty martwego urodzenia przekazanej przez podmiot wykonujący działalność leczniczą oraz protokołu zgłoszenia urodzenia albo zgłoszenia urodzenia przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹¹. Kartę urodzenia przekazuje się kierownikowi urzędu stanu cywilnego właściwemu do sporządzenia aktu urodzenia w terminie 3 dni od dnia jej sporządzenia. 12

Karta urodzenia zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona), nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia oraz numer PESEL matki dziecka, jeżeli został nadany; 2) miejsce, datę i godzinę urodzenia dziecka; 3) płeć. 13

Karta martwego urodzenia zawiera dane wymagane w karcie urodzenia oraz informację, że dziecko urodziło się martwe. Kartę martwego urodzenia przekazuje się kierownikowi urzędu stanu cywilnego w terminie jednego dnia od dnia jej sporządzenia. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie płci dziecka, karty martwego urodzenia nie przekazuje się.

Karta urodzenia i karta martwego urodzenia są przekazywane kierownikowi urzędu stanu cywilnego w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Akt urodzenia dziecka nieznanymi rodzicami sporządza się na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. 14

¹¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1557 ze zm.

Takie same zasady stosuje się odpowiednio do sporządzenia aktu urodzenia osoby pełnoletniej, której tożsamości nie można ustalić ze względu na jej ułomność fizyczną lub psychiczną albo nieznanne pochodzenie.

- 15 Akt urodzenia zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona) dziecka; 2) kraj, datę i miejsce urodzenia dziecka; 3) płeć dziecka; 4) nazwiska, imiona oraz nazwiska rodowe, daty i miejsca urodzenia rodziców dziecka; 5) nazwisko i imię osoby zgłaszającej urodzenie; 6) nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności.
- 16 Osoba zgłaszająca urodzenie składa oświadczenie o wyborze nie więcej niż dwóch imion dla dziecka. Wybrane imię lub imiona nie mogą być zamieszczone w akcie urodzenia w formie zdrobniałej oraz nie mogą mieć charakteru ośmieszającego lub nieprzyzwoitego. Niezależnie od obywatelstwa i narodowości rodziców dziecka wybrane imię lub imiona mogą być imionami obcymi. Można wybrać imię, które nie wskazuje na płeć dziecka, ale w powszechnym znaczeniu jest przypisane do danej płci.

Kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia przyjęcia oświadczenia o wyborze imienia lub imion dziecka, jeżeli wybrane imię lub imiona są w formie zdrobniałej lub mają charakter ośmieszający lub nieprzyzwoity, lub nie wskazują na płeć dziecka, kierując się powszechnym znaczeniem imienia, i wybiera dziecku imię z urzędu, w formie decyzji administracyjnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, z adnotacją zamieszczoną w akcie urodzenia o wyborze imienia z urzędu. Co warto podkreślić, żadna inna okoliczność nie może stanowić podstawy odmowy wpisania do aktu urodzenia imienia wybranego dla dziecka.

Odmowa przyjęcia oświadczenia o wyborze imienia lub imion dziecka przez kierownika urzędu stanu cywilnego ma formę decyzji administracyjnej, od której służy odwołanie do wojewody.

Rodzice mogą złożyć przed wybranym kierownikiem urzędu stanu cywilnego albo przed konsulem oświadczenie o zmianie imienia lub imion dziecka zamieszczonych w akcie urodzenia w terminie sześciu miesięcy od dnia jego sporządzenia. Zmiana imienia (imion) w powyższym trybie dotyczy zarówno przypadków, gdy wyboru dokonali rodzice dziecka, jak i przypadku wyboru imienia z urzędu. Zmiana imienia może polegać na zastąpieniu wybranego imienia innym imieniem, zastąpieniu dwóch imion jednym imieniem lub odwrotnie, dodaniu drugiego imienia, zmianie pisowni imienia lub imion lub zmianie kolejności imion dziecka.

Co warto podkreślić, w przeciwieństwie do zasad zmiany imion określonych w ustawie o zmianie imienia i nazwiska¹², w powyższym przypadku zmiana imienia nie musi być

¹² Ustawa z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1988).

uzasadniona ważnymi powodami. Jednakże po upływie powyższego sześciomiesięcznego terminu zmiana może nastąpić jedynie w trybie wspomnianej ustawy.

Kierownik urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia, występuje, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o nadanie numeru PESEL, który po nadaniu jest zamieszczany w rejestrze stanu cywilnego.

1.5. Rejestracja małżeństw, akt małżeństwa

Zawarcie małżeństwa jest czynnością prawną podlegającą rejestracji w rejestrze stanu cywilnego. Zawarcie małżeństwa następuje zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹³, Konkordatu¹⁴ oraz przepisów regulujących stosunek państwa do kościołów i związków wyznaniowych¹⁵. 17

Małżeństwo ze skutkiem w prawie polskim może być zawarte: 1) przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (zastępcą kierownika urzędu stanu cywilnego, konsulem lub osobą wyznaczoną do pełnienia funkcji konsula); 2) przed osobą duchowną, jeżeli ratyfikowana umowa międzynarodowa lub ustawa regulująca stosunki między państwem a kościołem albo innym związkiem wyznaniowym przewiduje możliwość wywołania przez związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu tego kościoła albo innego związku wyznaniowego takich skutków, jakie pociąga za sobą zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (tzw. małżeństwo konkordatowe). 18

W pierwszym przypadku małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wступują ze sobą w związek małżeński. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego w obecności duchownego oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i kierownik urzędu stanu cywilnego następnie sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego.

Zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego następuje w wybranym przez nupturientów urzędzie stanu cywilnego. W tym też urzędzie zostanie

¹³ Ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm).

¹⁴ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28.07.1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318).

¹⁵ Zob. ustawę z 17.05.1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1966).

sporządzony akt małżeństwa. Małżeństwo zawarte przed konsulem rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy dla miasta stołecznego Warszawy.

Osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo powinny złożyć lub przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego (konsulowi) dokumenty i oświadczenia niezbędne do zawarcia małżeństwa określone w Prawie o aktach stanu cywilnego.

Warto podkreślić, że co do zasady zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego następuje w siedzibie urzędu przy zachowaniu uroczystej formy. Kierownik urzędu stanu cywilnego może przyjąć, na wniosek osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo, oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego w okręgu rejestracji stanu cywilnego, w którym jest on właściwy, jeżeli osoba ta jest w stanie zagrożenia życia lub zdrowia albo jest pozbawiona wolności. Na wniosek osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo kierownik urzędu stanu cywilnego przyjmuje oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński poza urzędem stanu cywilnego w okręgu rejestracji stanu cywilnego w sytuacjach określonych w Prawie o aktach stanu cywilnego.

Kierownik urzędu stanu cywilnego, który przyjął oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński, sporządza akt małżeństwa najpóźniej w następnym dniu roboczym. Jeżeli zawarcie małżeństwa nastąpiło przed konsulem, przesyła on niezwłocznie protokół złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Akt małżeństwa sporządza się najpóźniej w następnym dniu roboczym po dniu otrzymania protokołu złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Jeżeli zawarcie małżeństwa nastąpiło przed osobą duchowną ze skutkiem w prawie polskim, akt małżeństwa sporządza się najpóźniej w następnym dniu roboczym po dniu otrzymania zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa oraz zaświadczenia stwierdzającego, że oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego. Duchowny przekazuje zaświadczenie do urzędu stanu cywilnego przed upływem pięciu dni od dnia zawarcia małżeństwa; nadanie jako przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego jest równoznaczne z przekazaniem do urzędu stanu cywilnego. Jeżeli zachowanie tego terminu nie jest możliwe z powodu siły wyższej, bieg terminu ulega zawieszeniu przez czas trwania przeszkody. Przy obliczaniu biegu terminu nie uwzględnia się dni uznanych ustawowo za wolne od pracy. Jeżeli wspomniane zaświadczenia przekazane do urzędu stanu cywilnego jako przesyłka polecona nadana w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego zostały utracone przed dotarciem do wskazanego urzędu stanu cywilnego, kierownik tego urzędu zwraca się do duchownego o potwierdzenie treści utraconego zaświadczenia oraz dostarczenie dowodu nadania przesyłki. Kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza akt małżeństwa, jeżeli stwierdzi, że zachowany został pięciodniowy termin, o którym mowa w art. 8 § 3 k.r.o. Jeżeli nie zachowano wskazanego terminu, kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia sporządzenia aktu małżeństwa.

Akt małżeństwa zawiera: 1) nazwiska i imiona osób, które zawarły małżeństwo, nazwiska rodowe, stan cywilny oraz daty i miejsca urodzenia; 2) miejsce i datę zawarcia małżeństwa; 3) nazwiska i imiona oraz nazwiska rodowe rodziców osób, które zawarły małżeństwo; 4) nazwiska i imiona świadków; 5) nazwiska małżonków, które będą oni nosili po zawarciu małżeństwa; 6) nazwisko, jakie będą nosiły dzieci zrodzone z małżeństwa; 7) informację o złożeniu zgodnych oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński; 8) nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności. 19

1.6. Rejestracja zgonu, akt zgonu

Właściwość miejscową urzędu stanu cywilnego dla zgłoszenia oraz rejestracji zgonu wyznacza miejsce zdarzenia, tj. miejsce zgonu albo miejsce znalezienia zwłok. W przypadku zgonu na polskim statku morskim lub powietrznym, okręcie wojennym lub wojskowym statku powietrznym, zgonu żołnierza w czynnej służbie wojskowej i innej osoby przydzielonej do jednostki wojskowej, poległych lub zmarłych w związku z działaniami wojennymi zgon rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy dla miasta stołecznego Warszawy. W przypadku stwierdzenia zgonu albo uznania za zmarłego w postępowaniu sądowym zgon rejestruje kierownik urzędu stanu cywilnego właściwy dla miasta stołecznego Warszawy. 20

Zgłoszenie zgonu następuje przez złożenie kierownikowi urzędu stanu cywilnego karty zgonu w terminie 3 dni od dnia jej sporządzenia. Jeżeli zgon nastąpił na skutek choroby zakaźnej, zgłoszenia zgonu dokonuje się w ciągu 24 godzin od zgonu.

Zgłoszenia zgonu dokonuje podmiot uprawniony do pochówku na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z 31.01.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych¹⁶, czyli: 1) pozostały małżonek(ka); 2) krewni zstępni; 3) krewni wstępni; 4) krewni boczni do czwartego stopnia pokrewieństwa; 5) powinowaci w linii prostej do pierwszego stopnia. 21

Prawo pochowania zwłok (zgłoszenia zgonu) osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym w myśl przepisów wojskowych. Prawo pochowania zwłok (zgłoszenia zgonu) osób zasłużonych wobec państwa i społeczeństwa przysługuje organom państwowym, instytucjom i organizacjom społecznym. Ponadto prawo pochowania zwłok (zgłoszenia zgonu) przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.

Jeżeli zwłoki mają zostać przekazane do celów naukowych, zgłoszenia zgonu może dokonać upoważniony pracownik (publicznej) uczelni medycznej albo uczelni (publicznej) prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych. 22

¹⁶ Dz.U. z 2025 r. poz. 1590.

W przypadku niedokonania zgłoszenia zgonu przez podmiot uprawniony do pochówku lub przez upoważnionego pracownika publicznej uczelni medycznej albo uczelni publicznej prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych zgłoszenia zgonu dokonuje przedstawiciel podmiotu obowiązany do pochówku zgodnie z art. 10 ust. 3 u.c.ch.z. (przede wszystkim gmina).

- 23 Akt zgonu sporządza się w dniu, w którym dokonano zgłoszenia zgonu, a jeżeli zgłoszenie zgonu nastąpiło w sposób określony w art. 17 p.a.s.c.¹⁷ – w następnym dniu roboczym po dniu zgłoszenia zgonu. Akt zgonu sporządza się na podstawie karty zgonu oraz protokołu zgłoszenia zgonu.
- 24 Zakres danych wpisywanych do aktu zgonu uzależniony jest od tego, czy akt dotyczy osoby o ustalonej czy nieustalonej tożsamości. W przypadku osoby o ustalonej tożsamości akt zgonu zawiera: 1) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona), datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej; 2) stan cywilny; 3) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) małżonka osoby zmarłej, jeżeli w chwili śmierci pozostawała ona w związku małżeńskim; 4) datę, godzinę oraz miejsce zgonu albo jeżeli nie są znane – datę, godzinę oraz miejsce znalezienia zwłok; 5) nazwiska, nazwiska rodowe, imiona rodziców osoby zmarłej; 6) nazwisko i imię lub nazwę zgłaszającego zgon; 7) nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności.
- 25 Z kolei akt zgonu osoby o nieustalonej tożsamości sporządza się w sposób opisowy, zamieszczając w nim: 1) datę i godzinę oraz miejsce zgonu; 2) datę, godzinę, miejsce i okoliczności znalezienia zwłok; 3) płeć oraz przypuszczalny wiek osoby zmarłej; 4) opis zewnętrznego wyglądu zwłok; 5) opis odzieży oraz innych przedmiotów znalezionych przy osobie zmarłej; 6) oznaczenie jednostki Policji lub wskazanie prokuratora w przypadku dokonania zawiadomienia o znalezieniu zwłok w stanie lub w okolicznościach uniemożliwiających ich identyfikację lub oznaczenie podmiotu leczniczego lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.
- 26 Akt zgonu sporządzony na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu o stwierdzeniu zgonu albo uznaniu za zmarłego zawiera: 1) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona), datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej; 2) stan cywilny; 3) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) małżonka osoby zmarłej, jeżeli w chwili śmierci pozostawała ona w związku małżeńskim; 4) datę, godzinę oraz miejsce zgonu albo jeżeli nie są znane – datę, godzinę oraz miejsce znalezienia zwłok; 5) nazwiska, nazwiska rodowe, imiona rodziców osoby zmarłej oraz adnotację zawierającą oznaczenie sądu wydającego orzeczenie i sygnaturę akt sprawy.

¹⁷ Zgodnie z tym przepisem w przypadku osoby, której osobisty udział w czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego w siedzibie urzędu stanu cywilnego nie jest możliwy z powodu choroby, niepełnosprawności lub innej niedającej się pokonać przeszkody, czynności tej można dokonać w miejscu pobytu tej osoby, jeżeli pozwalają na to okoliczności.

1.7. Szczególny tryb rejestracji stanu cywilnego, transkrypcja aktu stanu cywilnego, odtworzenie treści aktu stanu cywilnego

Szczególny tryb rejestracji stanu cywilnego dotyczy w szczególności rejestracji zdarzeń z zakresu stanu cywilnego (urodzenia, małżeństwa, zgonu), które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane, oraz urodzenia lub zgonu na polskim statku morskim lub powietrznym, okręcie wojennym lub wojskowym statku powietrznym, zgonu żołnierza w czynnej służbie wojskowej albo innej osoby przydzielonej do jednostki wojskowej, który nastąpił w związku z działaniami wojennymi, przy czym poniżej skupimy się na wspomnianych pierwszych przypadkach (rejestracji zdarzeń z zakresu stanu cywilnego, które nastąpiły za granicą i nie zostały tam zarejestrowane). Stosownie do treści art. 99 p.a.s.c. w rejestrze stanu cywilnego można dokonać, w formie czynności materialno-technicznej, na wniosek lub z urzędu, rejestracji urodzenia albo zgonu, które nastąpiły poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i nie zostały tam zarejestrowane, oraz rejestracji urodzenia, zawarcia małżeństwa albo zgonu, które nastąpiły poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli w państwie urodzenia, zawarcia małżeństwa albo zgonu nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego. 27

Jak widzimy, w rejestrze stanu cywilnego w Polsce można zarejestrować zdarzenia z zakresu stanu cywilnego, które miały miejsce za granicą, niezależnie od tego, czy dotyczą obywateli polskich czy też cudzoziemców. 28

Co należy podkreślić, stosownie do treści art. 103 p.a.s.c., kierownik urzędu stanu cywilnego albo konsul odmawia rejestracji zdarzenia, jeżeli wnioskodawca nie przedstawi dokumentu potwierdzającego zdarzenie lub rejestracja zdarzenia byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (np. małżeństw bigamicznych).

Zgodnie z art. 104 p.a.s.c. zagraniczny dokument stanu cywilnego, będący dowodem zdarzenia i jego rejestracji, może zostać przeniesiony do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji.

Transkrypcja polega na wiernym i literalnym przeniesieniu treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego zarówno językowo, jak i formalnie, bez żadnej ingerencji w pisownię imion i nazwisk osób wskazanych w zagranicznym dokumencie stanu cywilnego. Co warto podkreślić, transkrypcja jest obligatoryjna, jeżeli obywatel polski, którego dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, posiada akt stanu cywilnego potwierdzający zdarzenia wcześniejsze sporządzony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i żąda dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego lub ubiega się o polski dokument tożsamości lub nadanie numeru PESEL. 29

Transkrypcja może zostać dokonana również z urzędu.

Treść zagranicznego dokumentu stanu cywilnego przenosi się do rejestru stanu cywilnego, w formie czynności materialno-technicznej, zamieszczając w akcie stanu cywilnego adnotację o transkrypcji. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który dokonał transkrypcji, wydaje wnioskodawcy odpis zupełny aktu stanu cywilnego.

- 30 Kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia dokonania transkrypcji, jeżeli: 1) dokument w państwie wystawienia nie jest uznawany za dokument stanu cywilnego lub nie ma mocy dokumentu urzędowego, lub nie został wydany przez właściwy organ, lub budzi wątpliwości co do jego autentyczności, lub potwierdza zdarzenie inne niż urodzenie, małżeństwo lub zgon; 2) zagraniczny dokument powstał w wyniku transkrypcji w państwie innym niż państwo zdarzenia; 3) transkrypcja byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (np. aktu małżeństwa bigamicznego).

Przepisy Prawa o aktach stanu cywilnego przewidują instytucję odtworzenia dokumentu (aktu) stanu cywilnego. Stosownie do treści art. 109 p.a.s.c. treść zagranicznego dokumentu stanu cywilnego odtwarza się, jeżeli według prawa miejsca sporządzenia dokumentu stanowi on akt stanu cywilnego, a uzyskanie jego odpisu nie jest możliwe lub wiąże się z poważnymi trudnościami.

- 31 Kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia dokonania odtworzenia, jeżeli wnioskodawca nie przedstawi dokumentu bezspornie potwierdzającego zdarzenie lub potwierdza on zdarzenie inne niż urodzenie, małżeństwo lub zgon, lub odtworzenie treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (np. odtworzenia dokumentu potwierdzającego zawarcie małżeństwa bigamicznego).

1.8. Odpisy zupełne i skrócone aktów stanu cywilnego oraz inne dokumenty wydawane z rejestru stanu

- 32 Kierownik urzędu stanu cywilnego wydaje z rejestru stanu cywilnego: 1) odpisy zupełne i odpisy skrócone aktów stanu cywilnego; 2) zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby; 3) zaświadczenia o stanie cywilnym.
- 33 Odpis zupełny aktu stanu cywilnego stanowi dosłowne powtórzenie treści aktu stanu cywilnego oraz treści dołączonych wzmianek dodatkowych. Z kolei odpis skrócony aktu stanu cywilnego zawiera treść aktu stanu cywilnego uwzględniającą treść dołączonych wzmianek dodatkowych.

Wspomniane zaświadczenia są ważne przez okres sześciu miesięcy od daty ich sporządzenia.

Wniosek o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego lub o wydanie zaświadczenia o stanie cywilnym lub zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby składa się do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego.

Odpis aktu stanu cywilnego i zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby wydaje się osobie, której akt dotyczy, lub jej małżonkowi, wstępnemu, zstępniemu, rodzeństwu, przedstawicielowi ustawowemu, opiekunowi, osobie, która wykaże w tym interes prawny, sądowi, prokuratorowi, organizacjom społecznym, jeżeli jest to zgodne z ich celem statutowym i przemawia za tym interes społeczny, oraz organom administracji publicznej, jeżeli jest to konieczne do realizacji ich ustawowych zadań.

Odpis zupełny aktu zgonu osoby o nieustalonej tożsamości jest wydawany z urzędu, po dokonaniu rejestracji zgonu, osobie zgłaszającej to zdarzenie.

Odpis skrócony aktu stanu cywilnego jest wydawany z urzędu w jednym egzemplarzu po sporządzeniu aktu urodzenia albo aktu zgonu – osobie zgłaszającej zdarzenie oraz po sporządzeniu aktu małżeństwa – osobom, które zawarły małżeństwo.

Odpis skrócony aktu urodzenia zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona) oraz płeć dziecka; 2) kraj, datę i miejsce urodzenia; 3) nazwiska rodowe i imiona rodziców. Odpis skrócony aktu urodzenia dziecka, które urodziło się martwe, poza danymi wymienionymi wyżej, zawiera adnotację, że dziecko urodziło się martwe.

34

Odpis skrócony aktu małżeństwa zawiera: 1) nazwiska i imiona oraz nazwiska rodowe małżonków, daty i miejsca ich urodzenia; 2) datę i miejsce zawarcia małżeństwa; 3) nazwiska rodowe i imiona rodziców osób, które zawarły małżeństwo; 4) nazwisko lub nazwiska małżonków, które będą nosić po zawarciu małżeństwa; 5) nazwisko małżonków, jeżeli jest inne niż w pkt 4; 6) nazwisko dzieci zrodzonych z tego małżeństwa; 7) adnotację o ustaniu małżeństwa, jego unieważnieniu, ustaleniu nieistnienia małżeństwa, separacji, zniesieniu separacji, oznaczenie sądu, sygnaturę akt sprawy, datę uprawomocnienia się orzeczenia oraz oznaczenie aktu zgonu.

Odpis skrócony aktu zgonu zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona) oraz nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej; 2) stan cywilny osoby zmarłej; 3) nazwisko, imię (imiona) oraz nazwisko rodowe małżonka osoby zmarłej, jeżeli w chwili śmierci pozostawała ona w związku małżeńskim; 4) datę, godzinę i miejsce zgonu albo jeżeli nie są znane – datę, godzinę oraz miejsce znalezienia zwłok; 5) nazwiska rodowe i imiona rodziców osoby zmarłej.

Zaświadczenie o stanie cywilnym zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona), nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia osoby, której stanu cywilnego dotyczy, płeć, imiona oraz nazwi-

ska rodowe rodziców; 2) oznaczenie stanu cywilnego jako sytuacji osoby w odniesieniu do małżeństwa. Zaświadczenie o stanie cywilnym jest wydawane osobie, której dotyczy.

Z kolei zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby zawiera: 1) oznaczenie wnioskodawcy; 2) informację o sporządzonych aktach stanu cywilnego wskazanej osoby; 3) informację o zamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego przypiskach przy akcie wskazanej osoby lub treść tych przypisków; 4) informację o zamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby lub treść tych danych, z wyłączeniem danych zawartych w akcie stanu cywilnego oraz danych zawartych w rejestrze uznań ojcostwa; 5) informację o niezamieszczeniu w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby lub przypisków przy akcie wskazanej osoby.

2. Ustawa o zmianie imienia i nazwiska

2.1. Uwagi ogólne

- 35 Imiona i nazwiska indywidualizują człowieka, są istotnymi elementami jego tożsamości, służą do jego identyfikacji¹⁸, przy czym współcześnie nazwisko pełni przede wszystkim funkcję identyfikatora publicznego, odgrywając znacznie mniejszą rolę w kontaktach prywatnych, natomiast imię pełni przede wszystkim funkcję identyfikatora prywatnego¹⁹, więc jego rola jest znacznie większa w relacjach prywatnych.

Prawo nie definiuje pojęć „nazwisko” oraz „imię”. W piśmiennictwie prawniczym przyjmuje się za A. Banachem, że „Nazwisko jest formalną, zewnętrzną, trwałą cechą człowieka, która w połączeniu z imieniem oznacza identyczność, tożsamość, istotną część składową stanu cywilnego człowieka”²⁰.

- 36 Zmiana zarówno pisowni, jak i brzmienia imienia i nazwiska może nastąpić tylko w przypadkach wyraźnie przewidzianych w przepisach. Warto podkreślić, że niniejszy rozdział ma na celu zapoznanie czytelnika z regulacjami administracyjnoprawnego trybu zmiany imion i nazwisk, natomiast zmiana tych identyfikatorów może również wynikać ze zdarzeń o charakterze rodzinnoprawnym, jak np. zawarcie związku małżeńskiego, przysposobienie, rozwód itd. W literaturze przedmiotu oraz w orzecznictwie podkreśla

¹⁸ A. Czajkowska, *Zmiana imion i nazwisk – geneza, komentarz, orzecznictwo, wzory decyzji*, Warszawa 2010, s. 13; A. Czajkowska, B. Romocka-Tyfel, *Zmiana imienia i nazwiska – geneza, komentarz, orzecznictwo, wzory decyzji*, Warszawa 2021, s. 19 i n.; J. Cagara, *Imię i nazwisko w polskim prawie*, „Nowe Prawo” 1978/3, s. 405; P. Ruczkowski, *Zmiana imion i nazwisk* [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Zdyb, J. Stelmasiak, Warszawa 2020, s. 766–767.

¹⁹ Z. Duniewska, *Imiona i nazwiska* [w:] *Prawo administracyjne materialne*, red. Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, P. Korzeniowski, E. Olejniczak-Szałowska, Warszawa 2016, s. 112–114.

²⁰ A. Banach, *Nowe prawo o zmianie i ustalaniu imion i nazwisk*, Kraków 1946, s. 13.

się, że nadawanie i zmiana nazwisk w trybie przepisów ustawy z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego wiąże się ściśle z istniejącymi układami stosunków rodzinnych i pokrewieństwa, natomiast problematyka zmiany nazwisk (imion) w ustawie o zmianie imion i nazwisk została unormowana na zupełnie innej płaszczyźnie i na podstawie innych kryteriów²¹.

Nie ulega wątpliwości, że daje się zauważyć istotną współzależność w tej materii prawa administracyjnego oraz prawa rodzinnego i opiekuńczego. Wspólność zasad obu regulacji dotyczy m.in. kwestii nazwisk dwuczłonowych²². Należy jednak pamiętać, że zmiana nazwiska w trybie przepisów prawa rodzinnego i opiekuńczego jest zjawiskiem ubocznym, towarzyszącym czynnościom z zakresu prawa cywilnego, natomiast zmiana nazwiska na podstawie przepisów prawa administracyjnego jest celem „samym w sobie”, jest treścią i celem decyzji administracyjnej, której wydanie następuje na wniosek strony²³.

37

Zasady administracyjnoprawnej zmiany imienia i nazwiska reguluje ustawa z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska²⁴, która zastąpiła ustawę z 15.11.1956 r. o zmianie imion i nazwisk²⁵.

2.2. Pojęcie zmiany imienia i nazwiska

W świetle art. 3 u.z.i.n.: 1) **zmiana imienia** oznacza zastąpienie wybranego imienia innym imieniem, zastąpienie dwóch imion jednym imieniem lub odwrotnie, dodanie drugiego imienia, zmianę pisowni imienia lub imion lub zmianę kolejności imion; natomiast 2) **zmiana nazwiska** oznacza zmianę na inne nazwisko, zmianę pisowni nazwiska lub zmianę nazwiska ze względu na formę właściwą dla rodzaju żeńskiego lub męskiego.

38

W art. 7 ust. 1 u.z.i.n. doprecyzowano, jakiego rodzaju nazwiska podlegają zmianie, wskazując, że zmiana może dotyczyć zarówno nazwiska rodowego, jak i nazwiska noszonego aktualnie, np. nazwiska noszonego po zawarciu małżeństwa lub w wyniku administracyjnej zmiany itd.

²¹ Wyrok NSA w Warszawie z 21.06.1982 r., II SA 699/82, ONSA 1982/1, poz. 57; wyrok NSA we Wrocławiu z 9.05.2003 r., II SA/Wr 1967/00, LEX nr 1694322; zob. też J. Blicharz, *Komentarze do ustaw: O zmianie imion i nazwisk. Prawo o stowarzyszeniach*, Wrocław 1997, s. 12.

²² Zob. R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska. Studium z zakresu prawa administracyjnego*, Warszawa 1955, s. 128–129.

²³ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 130.

²⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1988.

²⁵ Dz.U. z 2005 r. Nr 233, poz. 1992 ze zm.

Obecnie zmiana nazwiska noszonego po zawarciu małżeństwa, gdy jest ono tożsame z nazwiskiem rodowym, rozciąga się na nazwisko rodowe wyłącznie na wyraźne żądanie osoby ubiegającej się o zmianę nazwiska.

2.3. Wniosek o zmianę nazwiska (imienia)

- 39 Z treści art. 9 ust. 1 u.z.i.n. wynika jednoznacznie, że zmiana nazwiska (imienia) może nastąpić tylko na wniosek, nigdy zaś z urzędu. Ustawa nie przewiduje więc zmiany imienia lub nazwiska z urzędu, bez wniosku i wbrew woli osoby, która to imię lub nazwisko nosi.

Stosownie do treści art. 63 § 2 i 3 k.p.a. wniosek o wydanie decyzji powinien zawierać co najmniej wskazanie osoby, od której pochodzi, jej adres i żądanie oraz podpis wnoszącego, a także czynić zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach szczególnych. Takim przepisem szczególnym jest niewątpliwie art. 11 u.z.i.n. nakładający na wnoszącego o zmianę obowiązek wskazania we wniosku m.in. nazwiska (imienia), które pragnie przybrać. Brak takiego wskazania uniemożliwia dokonanie zmiany. Organ orzekający w sprawie zmiany nazwiska (imienia) jest związany wnioskiem strony odnośnie do jej przysłego nazwiska (imienia). Nie może tym samym dokonać wyboru innego nazwiska (imienia) wbrew woli wnioskodawcy.

Oprócz imienia lub nazwiska, na jakie ma nastąpić zmiana, wniosek powinien zawierać dane, o których mowa w art. 11 ust. 1 u.z.i.n.

- 40 Zgodnie z art. 2 u.z.i.n. z żądaniem zmiany nazwiska lub imienia może wystąpić: 1) obywatel polski (niezależnie od miejsca zamieszkania w kraju lub za granicą) w swoim imieniu lub w imieniu małoletniego jako jego przedstawiciel ustawowy; jeżeli małoletni ukończył 13 lat, wymagana jest dodatkowo jego zgoda; 2) cudzoziemiec, który nie posiada żadnej przynależności państwowej, pod warunkiem posiadania w Polsce miejsca zamieszkania; 3) cudzoziemiec, który uzyskał w RP status uchodźcy, przy czym gdy jest to uzasadnione szczególnie ważnymi powodami związanymi z zagrożeniem jego prawa do życia, zdrowia, wolności lub bezpieczeństwa osobistego.
- 41 Należy również zwrócić uwagę, że w przypadku różnego obywatelstwa małżonków, z których jedno posiada obywatelstwo polskie, z wnioskiem o zmianę nazwiska (imienia) w trybie ustawy o zmianie imienia i nazwiska może wystąpić tylko osoba posiadająca obywatelstwo polskie, z wyjątkiem wspomnianego wyżej uchodźcy. Ewentualna zmiana nazwiska jednego z małżonków nie rozciąga się automatycznie na drugiego małżonka. Zasadniczo więc zmiana nazwiska tego z małżonków, który jest obywatelem obcym, dokonana może być tylko według przepisów jego prawa ojczystego, czyli prawa tego

państwa, którego jest obywatelem, i oczywiście nie rozciąga się na małżonka posiadającego obywatelstwo polskie²⁶.

Jak wspomniano wyżej, z wnioskiem w sprawie zmiany imienia lub nazwiska może wystąpić m.in. cudzoziemiec, który nie posiada żadnej przynależności, pod warunkiem posiadania w Polsce miejsca zamieszkania. Pojęcie miejsca zamieszkania jest definiowane w Kodeksie cywilnym. Zgodnie z treścią art. 25 k.c. miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której ta osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Osoba fizyczna może mieć tylko jedno miejsce zamieszkania (art. 28 k.c.).

Zmiana nazwiska dziecka nie musi wiązać się ze zmianą nazwiska rodziców. Zmiana może bowiem dotyczyć tylko nazwiska małoletniego dziecka. Wówczas stosownie do treści art. 9 ust. 2 u.z.i.n. z wnioskiem w sprawie zmiany nazwiska dziecka może wystąpić przedstawiciel ustawowy dziecka (rodzice, opiekun).

W przypadku gdy z wnioskiem o samoistną zmianę nazwiska dziecka wystąpi jedno z rodziców, do zmiany wymagana jest zgoda drugiego z rodziców, chyba że nie ma on pełnej zdolności do czynności prawnych, nie żyje lub nie jest znany albo jest pozbawiony władzy rodzicielskiej. Gdy dziecko ukończyło 13 lat, potrzebna jest również jego zgoda. W przypadku jej braku dziecko pozostaje przy swoim dotychczasowym nazwisku.

W razie braku porozumienia między rodzicami każde z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu. Decyzja co do samoistnej zmiany nazwiska małoletniego dziecka zapada po uprawomocnieniu się postanowienia sądu.

Oczywiście samoistna zmiana nazwiska dziecka może nastąpić tylko „z ważnych powodów”.

Ustawa jako zasadę przewiduje składanie wniosków o zmianę imienia lub nazwiska do wybranego przez wnioskodawcę kierownika urzędu stanu cywilnego (art. 10 ust. 1 u.z.i.n.). Stosownie do treści art. 10 ust. 2 u.z.i.n. osoby zamieszkałe poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej mogą złożyć za pośrednictwem konsula Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o zmianę imienia lub nazwiska, wskazując kierownika urzędu stanu cywilnego, któremu wniosek ma zostać przekazany.

2.4. Przesłanki zmiany nazwiska (imienia)

Artykuły 4 i 5 u.z.i.n. wymieniają przesłanki pozytywne i negatywne zmiany nazwiska (imienia). Zgodnie z treścią art. 4 u.z.i.n. pozytywną przesłanką zmiany nazwiska (imienia) są „ważne powody”. A zatem zmiana nazwiska (imienia) musi być uzasadniona

²⁶ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 86–87.

„ważnymi powodami”. Jak widzimy, ustawodawca przyjął jako zasadę względną stabilizację nazwisk i imion. Pewność obrotu prawnego oraz zasady współżycia społecznego uzasadniają postulat istnienia „ważnych powodów” jako warunku dokonania zmiany w trybie administracyjnym nazwiska lub imienia²⁷. „Wynika więc stąd konieczność krytycznego badania wniosków o zmianę nazwiska (imienia) w celu ustalenia, czy zgłoszona przyczyna jest istotnie ważną”²⁸. W szczególności „ważne powody” „nie mogą wynikać jedynie z subiektywnego przekonania osoby żądającej zmiany, ale muszą również sprostać zobiektywizowanym kryteriom oceny”²⁹. „Organy administracji powinny ocenić, czy w powstałej sytuacji wniosek o zmianę imienia lub nazwiska spełnia warunek «ważnych powodów» w rozumieniu art. 4 ust. 1 komentowanej ustawy, (...) a ściślej – czy strona dostrzega w swoim uzasadnionym przekonaniu potrzebę zmiany nazwiska. Granicą rozważań organów administracji państwowej powinno być ustalenie istnienia (lub braku) elementów oczywistej bezzasadności w motywach strony, na przykład cech kaprysu lub przekory”³⁰.

O zaistnieniu „ważnych powodów”, uzasadniających uznanie wniosku w sprawie zmiany nazwiska (imienia) za zasadny, mają decydować więc nie tylko przesłanki subiektywne, ale również obiektywne. Oczywiście subiektywne przekonania osoby wnoszącej o zmianę nazwiska (imienia) nie mogą być przez organ orzekający pominięte, chociażby z tego powodu, że zmiana może nastąpić tylko na wniosek strony³¹.

Konstrukcja przepisów ustawy „nakłada na organy orzekające w sprawie obowiązek indywidualnej oceny pod kątem czy subiektywnie odbierane przez wnioskodawcę ważne powody są rzeczywiście uzasadnione”³².

- 45 Organ administracji publicznej, orzekając o zmianie nazwiska (imienia), nie może jednak pominąć sfery subiektywnego odczucia osoby wnioskującej o zmianę. Wskazał na to NSA już w wyroku z 8.09.1981 r.³³ Natomiast w innym wyroku sąd ten stwierdził, że „Zmiana imienia lub nazwiska może nastąpić tylko na wniosek strony, co daje wskazówkę, że termin «ważne względy» (obecnie «ważne powody») należy rozumieć także w znaczeniu subiektywnym”³⁴. „Podstawą do zmiany nazwiska winny być okoliczności szczególne, a nawet można by stwierdzić nadzwyczajne w okolicznościach danej sprawy”³⁵.

²⁷ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 40.

²⁸ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 40.

²⁹ Wyrok NSA we Wrocławiu z 9.07.1993 r., SA/Wr 605/93, ONSA 1994/3, poz. 110.

³⁰ Wyrok NSA w Warszawie z 21.06.1982 r., II SA 699/82, ONSA 1982/1, poz. 57.

³¹ Zob. R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 40–41.

³² Wyrok NSA z 26.06.2003 r., SA/Bd 1412/03, LEX nr 1694323.

³³ Wyrok NSA w Warszawie z 8.09.1981 r., II SA 346/81, OSNPG 1983/5, poz. 2.

³⁴ Wyrok NSA w Warszawie z 21.06.1983 r., II SA 511/83, CBOSA.

³⁵ Wyrok NSA z 25.10.2005 r., II OSK 125/05, LEX nr 201425.

Naczelny Sąd Administracyjny, opowiadając się za stabilizacją imion i nazwisk, przyjął, że „Imię i nazwisko są własnością osoby, służą do jej indywidualizowania w rodzinie i społeczeństwie, są przeto elementem porządku publicznego, który należy chronić przed destabilizacją. Decyzja o zmianie imienia i nazwiska jest zatem dopuszczalna tylko wtedy gdy zachodzą rzeczywiście ważne powody”³⁶.

Użyte przez ustawodawcę określenie „ważne powody” jest typowym zwrotem nieostrym, którego interpretację pozostawiono organom orzekającym w sprawie³⁷. Ustawodawca bowiem nie definiuje pojęcia „ważne powody”, a jedynie, nawiązując do poprzednich regulacji prawnych, przykładowo (na co wskazuje użycie przez ustawodawcę zwrotu „w szczególności”) wymienia przypadki, kiedy takie powody zachodzą. Ustawa zalicza do nich: 1) posiadanie nazwiska (imienia) ośmieszającego, nieliczącego z godnością człowieka, 2) zmianę na imię lub nazwisko używane, 3) zmianę imienia lub nazwiska, które zostało bezprawnie zmienione, 4) zmianę na imię lub nazwisko noszone zgodnie z przepisami prawa państwa, którego obywatelstwo również się posiada. Poprzednio do „ważnych względów” ustawa zaliczała nazwisko lub imię o brzmieniu niepolskim oraz nazwisko w formie imienia. Należy przyjąć, że obie te przesłanki będą mieściły się w pojęciu „ważne powody”³⁸.

Natomiast zmiany imienia lub nazwiska cudzoziemca, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, można dokonać wyłącznie ze szczególnie ważnych powodów związanych z zagrożeniem jego prawa do życia, zdrowia, wolności lub bezpieczeństwa osobistego.

Z kolei w art. 5 u.z.i.n. zostały wymienione enumeratywnie negatywne przesłanki zmiany nazwiska mające na celu ochronę nazwisk historycznych. Ich zaistnienie zobowiązuje (decyzja związana) organ orzekający do odmowy uwzględnienia wniosku w sprawie zmiany nazwiska. Jak podkreślono w orzecznictwie, wystąpienie choćby jednej takiej przesłanki musi skutkować odmową uwzględnienia przez organ administracji publicznej wniosku o zmianę nazwiska³⁹. Ustawodawca przewiduje odmowę uwzględnienia wniosku w sprawie zmiany nazwiska w przypadku, gdy wnioskodawca ubiega się o zmianę nazwiska na nazwisko historyczne, wsławione w dziedzinie kultury i nauki, działalności politycznej, społecznej albo wojskowej, chyba że ma członków rodziny o tym nazwisku, przy czym członkiem rodziny w rozumieniu ustawy o zmianie imienia i nazwiska jest wyłącznie małżonek i wstępny, np. rodzic, dziadek⁴⁰. W art. 5 u.z.i.n. mamy do czynienia

³⁶ Wyrok NSA w Katowicach z 29.04.1983 r., SA/Ka 100/83, CBOSA; zob. wyrok NSA w Warszawie z 21.06.1983 r., II SA 511/83, CBOSA.

³⁷ Zob. wyrok NSA w Krakowie z 15.10.1982 r., SA/Kr 844/82, CBOSA.

³⁸ P. Ruczkowski, *Zmiana imion i nazwisk [w:] Prawo administracyjne – część szczegółowa*, t. I, red. J. Stelmasiak, P. Ruczkowski, Warszawa 2011, s. 167 i n.

³⁹ Wyrok NSA z 25.10.2005 r., II OSK 125/05, LEX nr 201425.

⁴⁰ Z. Duniewska, *Imiona...*, s. 128.

nia z ochroną nazwisk osób znanych i zasłużonych na różnym polu⁴¹ ze względu na znaczenie tych nazwisk dla ogółu społeczeństwa⁴².

2.5. Reminiscencja zmiany nazwiska rodziców dla nazwisk ich małoletnich dzieci. Samoistna zmiana nazwiska małoletnich dzieci

- 49 W odniesieniu do regulacji dotyczących zmiany nazwiska małoletniego dziecka przyjęto zasadę, zgodnie z którą administracyjna zmiana nazwiska obojga rodziców rozciąga się na ich małoletnie dzieci i na dzieci, które zrodzą się z tego małżeństwa. Stosownie do treści art. 8 ust. 1 u.z.i.n. zmiana nazwiska obojga rodziców rozciąga się z mocy prawa na wszystkie małoletnie dzieci. Rozciągnięcie zmiany nazwiska rodziców tylko na niektóre małoletnie dzieci nie jest możliwe⁴³. Należy przyjąć, że zmiana nazwiska obojga rodziców rozciąga się na małoletnie dzieci również w przypadku, gdy rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej. Artykuł 8 ust. 1 u.z.i.n. nie uzależnia bowiem rozciągnięcia zmiany od tego, czy dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską rodziców⁴⁴.

Zmiana ta dotyczy także małoletnich dzieci przysposobionych. Zgodnie z art. 121 § 1 k.r.o. przez przysposobienie powstaje między przysposabiającym a przysposobionym taki stosunek, jak między rodzicami a dziećmi.

Zmiana nazwiska lub nazwiska rodowego jednego z rodziców rozciąga się na małoletnie dzieci i na dzieci, które pochodzą od tych samych rodziców, pod warunkiem że drugi z rodziców wyraził na to zgodę, chyba że nie ma on pełnej zdolności do czynności prawnych lub jest pozbawiony władzy rodzicielskiej albo nie żyje. Jeżeli w chwili zmiany nazwiska dziecko ukończyło 13 lat, do zmiany nazwiska dziecka jest potrzebne także wyrażenie zgody przez dziecko (art. 8 ust. 2 u.z.i.n.). W przypadku braku porozumienia między rodzicami dziecka każde z nich może zwrócić się do sądu opiekuńczego o wyrażenie zgody na zmianę nazwiska dziecka (art. 8 ust. 3 u.z.i.n.).

2.6. Dopuszczalna liczba części (członów) nazwiska oraz dopuszczalna liczba imion

- 50 Obecnie obowiązujące ustawodawstwo dopuszcza przybieranie nazwisk dwuczłonowych (art. 25 § 2 k.r.o.).

⁴¹ Z. Duniewska, *Imiona...*, s. 128.

⁴² J. Blicharz, *Komentarze do ustaw...*, s. 22.

⁴³ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 96.

⁴⁴ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 96.

Co warto podkreślić, art. 6 ust. 1 u.z.i.n. dopuszcza istnienie po zmianie nazwisk składających się najwyżej z dwóch członów (np. Stępień-Nowak, Staniszevska-Nowak itd.), a wyjątkowo z większej liczby członów (jeśli jest to zgodne z prawem państwa, którego obywatelstwo posiada równoległe obywatel polski).

Niewątpliwie zmiana może polegać na przybraniu nowego nazwiska składającego się z dwóch członów, z których żaden nie ma nic wspólnego z nazwiskiem dotychczasowym⁴⁵.

W przypadku gdy małżonkowie nie zdecydowali się na nazwisko składające się z dwóch członów przy zawarciu małżeństwa, późniejsze przybranie nazwiska dwuczłonowego może nastąpić jedynie z „ważnych powodów” i na podstawie decyzji administracyjnej wydanej w trybie określonym przez ustawę o zmianie imienia i nazwiska. Każde z małżonków musi jednak wystąpić z oddzielnym wnioskiem o zmianę dotychczasowego nazwiska na nazwisko dwuczłonowe. Zmiana może polegać na przybraniu nowego nazwiska składającego się z dwóch członów, z których żaden nie ma nic wspólnego z nazwiskiem dotychczasowym małżonków, pozostawieniu dotychczasowego wspólnego nazwiska jako jednego z członów nazwiska złożonego i dodaniu jako drugiego członu nazwiska „nowego”, niemającego nic wspólnego z nazwiskiem dotychczasowym lub na dodaniu do nazwiska wspólnego małżonków nazwiska rodowego drugiego małżonka.

Wnioski o zmianę nazwiska na nazwisko dwuczłonowe, aby mogły być uwzględniane, wymagają uzasadnienia. Złożone bez uzasadnienia, np. jedynie z pobudek snobistycznych, powinny być odrzucone⁴⁶.

Kolejność członów w nazwisku została pozostawiona woli wnioskodawcy. Ani z art. 25 k.r.o., ani z art. 6 u.z.i.n. nie wynika kolejność członów nazwiska. O kolejności tej decyduje bądź oświadczenie woli osób zawierających związek małżeński, bądź wniosek ubiegającego się o zmianę nazwiska w trybie administracyjnym. 51

Należy dodać, że kolejność członów w nazwisku nie może być dowolnie przestawiana, a każda zmiana w tym zakresie powinna być traktowana jako zmiana nazwiska w rozumieniu przepisów ustawy o zmianie imienia i nazwiska i w związku z tym może nastąpić tylko po wydaniu stosownej decyzji przez kierownika urzędu stanu cywilnego⁴⁷.

Nazwiska dwuczłonowe są zapisywane z łącznikiem, np. Stępień-Nowak. Brak łącznika oznaczałby sprzeczne z prawem posiadanie dwóch różnych nazwisk⁴⁸. Warto zwrócić 52

⁴⁵ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 71.

⁴⁶ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 70–71.

⁴⁷ R. Rajkowski, *Zmiana nazwiska...*, s. 73.

⁴⁸ Zob. A. Czajkowska, *Zmiana imion i nazwisk...*, s. 51; A. Czajkowska, B. Romocka-Tyfel, *Zmiana imienia...*, s. 79.

uwagę, że ustawodawca w art. 6 ust. 1 przewidział wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą nazwisko może składać się najwyżej z dwóch części (członów). Dotyczy on nazwisk osób posiadających równoległe obywatelstwo polskie (lub osób posiadających status uchodźcy w RP) i obywatelstwo innego państwa. W przypadku gdy taka osoba dokonuje zmiany nazwiska polskiego na nazwisko obce i przepisy państwa, którego obywatelstwo również posiada, dopuszczają nazwiska o większej liczbie członów niż dwa, może po zmianie nosić nazwisko składające się z więcej niż dwóch części (członów).

- 53 Z treści art. 6 ust. 2 u.z.i.n. wynika, że po zmianie można mieć co najwyżej dwa imiona. Zgodnie z regulacjami Prawa o aktach stanu cywilnego kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia przyjęcia oświadczenia o wyborze dla dziecka więcej niż dwóch imion (art. 59 p.a.s.c.).

Niewątpliwie powinno się nadawać imiona dzieciom w formie zgodnej ze współczesną polską ortografią i ustaloną przez język polski.

2.7. Forma rozstrzygnięcia i właściwość organów w sprawie zmiany imienia i nazwiska. Organy właściwe w sprawach nadzoru nad sprawami objętymi ustawą o zmianie imienia i nazwiska

- 54 Rozstrzygnięcie w sprawie zmiany imienia i nazwiska przybiera formę decyzji administracyjnej (aktu administracyjnego), czyli indywidualnego i konkretnego aktu prawnego, wydawanego w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, o czym przesądza *explicite* m.in. treść art. 12 u.z.i.n.

W tym miejscu należy podkreślić, że decyzja o zmianie imienia lub nazwiska opiera się na tzw. uznaniu administracyjnym. Chodzi o taką sytuację, gdzie ustawodawca stwarza organowi możliwość wyboru treści rozstrzygnięcia.

Niewątpliwie decyzja w sprawie zmiany imienia i nazwiska ma charakter konstytutywny (prawotwórczy), czyli zobowiązuje adresata do posługiwania się nowym nazwiskiem (imieniem) już z chwilą jej doręczenia (*ex nunc*).

- 55 Artykuł 12 u.z.i.n. określa właściwość organów administracji publicznej oraz prawną formę działania właściwą do rozstrzygania spraw w przedmiocie zmiany imion i nazwisk. Decyzję o wyrażeniu zgody na zmianę imienia lub nazwiska bądź o odmowie wyrażenia zgody na zmianę imienia lub nazwiska wydaje kierownik urzędu stanu cywilnego, do którego został złożony wniosek, albo jego zastępca. Wojewoda jest organem odwoławczym od orzeczeń wydanych na podstawie ustawy o zmianie imienia i nazwiska. Od decyzji wojewody w sprawach określonych w tej ustawie przysługuje skarga do woje-

wódzkiego sądu administracyjnego w trybie przepisów ustawy z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁴⁹.

Wojewodom powierzono sprawowanie nadzoru nad działalnością kierowników urzędu stanu cywilnego w zakresie realizacji obowiązków określonych w art. 12 i art. 13 ust. 1 u.z.i.n.

Zwierzchni nadzór nad sprawami objętymi ustawą o zmianie imienia i nazwiska został powierzony ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Zgodnie z ustawą z 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej⁵⁰ sprawy zmiany imion i nazwisk zaliczono do działu „sprawy wewnętrzne”. Sprawowanie nadzoru polega w szczególności na: 1) przeprowadzaniu kontroli, w tym na badaniu: a) prawidłowości prowadzonych przez wojewodę postępowań administracyjnych, b) terminowości załatwiania spraw z zakresu zmiany imion i nazwisk; 2) kształtowaniu jednolitej polityki w zakresie zmiany imion i nazwisk oraz kontroli wykonywania ustalonych sposobów postępowania.

2.8. Obowiązek informacyjny

Artykuł 13 u.z.i.n. nakłada na organ orzekający w sprawach określonych w ustawie konkretne obowiązki informacyjne. Stosownie do treści tego przepisu kierownik urzędu stanu cywilnego albo jego zastępca, który wydał decyzję o zmianie imienia lub nazwiska, przesyła ją, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w którym jest prowadzony rejestr stanu cywilnego, do kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia oraz akt małżeństwa wnioskodawcy, a jeżeli zmiana rozciąga się na małoletnie dzieci – również do kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akty urodzenia dzieci. W przypadku zmiany imienia lub nazwiska małoletniego dziecka następującej na wniosek przedstawiciela ustawowego dziecka decyzję o zmianie imienia lub nazwiska przekazuje się kierownikowi urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt urodzenia dziecka.

56

3. Ustawa o dowodach osobistych

Prawnej regulacji funkcjonowania dowodów osobistych dokonano ustawą z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych⁵¹. Jest to akt prawny, którego zakres regulacji, choć odnoszący się bezpośrednio do tych dokumentów, jest obszerny. Jego przepisy normują bowiem w szczególności kwestie dotyczące osób uprawnionych i zobligowanych do posiadania dowodów osobistych, kategorii danych umieszczanych w dowodach osobistych, zasad,

57

⁴⁹ Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.

⁵⁰ Dz.U. z 2025 r. poz. 1275.

⁵¹ Dz.U. z 2025 r. poz. 1753.

na jakich opiera się funkcjonowanie ich warstwy elektronicznej, zasad ich wydawania, wymiany i unieważniania, Rejestru Dowodów Osobistych (chodzi o kategorie danych gromadzonych w takim rejestrze, sposób jego prowadzenia oraz zasady udostępniania danych w nim gromadzonych), reguł obchodzenia się z dokumentami związanymi z dowodami osobistymi oraz zakresu kompetencji określonych podmiotów w części z wyżej wymienionych spraw (art. 1 pkt 1–2a, 4–9 u.d.o.).

Omówienie wybranych rozwiązań prawnych dotyczących dowodów osobistych należy rozpocząć od przedstawienia normatywnej istoty tego dokumentu. Otóż pojęcie dowodu osobistego zostało zdefiniowane w art. 4 ust. 1 u.d.o., który stanowi: „Dowód osobisty jest dokumentem stwierdzającym tożsamość i obywatelstwo polskie osoby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej, państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których obywatele mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi oraz na podstawie jednostronnych decyzji innych państw, uznających ten dokument za wystarczający do przekraczania ich granic”. Ponadto art. 4 ust. 2 u.d.o. wskazuje w odniesieniu do dowodu osobistego, że daje on uprawnienie do tego, aby przekraczać granice wspomnianych wyżej państw. Normatywna istota dowodu osobistego jest również ściśle powiązana z funkcjami, jakie on pełni. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że dokument ten pozwala jego posiadaczowi dokonywać uwierzytelnień w ramach usług internetowych z wykorzystaniem profilu osobistego, składać podpis osobisty oraz potwierdzać obecność w danym czasie i miejscu (art. 10a ust. 3 pkt 1–3 u.d.o.).

- 58 Każdy obywatel Polski ma prawo posiadać dowód osobisty (art. 5 ust. 1 u.d.o.). Obywatel może dysponować jednym ważnym dowodem osobistym (art. 6 ust. 2 u.d.o.). W kontekście tej ostatniej regulacji doktryna trafnie wskazuje na następującą regułę: „Każdy kolejny dokument spełniający wymogi co do treści i co do techniki sporządzenia jest oryginałem dowodu osobistego i to oryginałem wyłączającym możliwość posługiwania się przez tę samą osobę (obywatela polskiego) drugim dokumentem ze skutkiem przypisanym dowodowi osobistemu”⁵². Obowiązek posiadania dowodu osobistego został przypisany pełnoletniemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej zamieszkującemu na terytorium Polski (art. 5 ust. 2 u.d.o.)⁵³. Należy zaznaczyć, że wydanie dowodu osobistego dziecku przed ukończeniem przez nie 12. roku życia skutkuje tym, że okres jego ważności wynosi 5 lat liczonych od daty, w której nastąpiło jego wydanie (art. 7 ust. 1 u.d.o.). Z kolei dziesięcioletni okres ważności dowodu osobistego, liczony od daty

⁵² W. Maciejko, *Ustawa o dowodach osobistych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 22–23.

⁵³ Dodatkowo art. 6 ust. 1 u.d.o. przewiduje, że dowody osobiste są wydawane obywatelom Polski. W myśl art. 49 ust. 3 u.d.o. utrata obywatelstwa polskiego przez posiadacza dowodu osobistego rodzi po jego stronie obowiązek niezwłocznego zwrócenia go organowi którejkolwiek gminy lub konsulowi Rzeczypospolitej Polskiej.

jego wydania, został przewidziany w sytuacji, gdy jest on wydawany osobie po ukończeniu przez nią 12. roku życia (art. 7 ust. 2 u.d.o.). Natomiast szczególnie krótki okres ważności dowodu osobistego, bo wynoszący jedynie 12 miesięcy od daty jego wydania, dotyczy dowodu wydawanego osobie po ukończeniu 12. roku życia, od której fizycznie nie można – chwilowo – pobrać odcisków któregośkolwiek palca (art. 7 ust. 3 u.d.o.).

Sam dowód osobisty cechuje się posiadaniem warstwy graficznej oraz warstwy elektronicznej (art. 10a ust. 1 u.d.o.). Warstwy te są ze sobą ściśle powiązane, bowiem wiarygodność informacji zamieszczonych w pierwszej z tych warstw może zostać potwierdzona przez ich porównanie z informacjami ujętymi w warstwie elektronicznej (art. 10a ust. 2 u.d.o.)⁵⁴. Ustawodawca, wyszczególniając dane dotyczące osoby, które ujmują się w warstwie graficznej dowodu osobistego, wspomina o nazwisku, imieniu (imionach), nazwisku rodzowym, imionach rodziców, dacie i miejscu urodzenia, płci, wizerunku twarzy, numerze PESEL, obywatelstwie oraz odwzorowaniu własnoręcznego podpisu osoby, o ile ukończyła 12. rok życia, chyba że jest to osoba niemożna złożyć podpisu (art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a–j u.d.o.)⁵⁵. Ustawa o dowodach osobistych nakazuje również, aby w warstwie graficznej dowodu osobistego ujmować także dane dotyczące samego dowodu osobistego, którymi są: seria wraz z numerem danego dowodu, data wydania, data ważności oraz oznaczenie organu, który dany dowód wydał, numer CAN (art. 12 ust. 1 pkt 2 u.d.o.)⁵⁶. Wyłączona jest natomiast możliwość zamieszczania w dowodzie osobistym danych przynależnych osobom trzecim (art. 6 ust. 3 u.d.o.). Z kolei personalizacja dowodów osobistych leży w gestii ministra właściwego do spraw wewnętrznych (art. 10 u.d.o.). Pod pojęciem personalizacji dowodu osobistego kryje się działanie polegające na wprowadzaniu informacji związanych z przyszłym posiadaczem takiego dowodu do blankietu tego dowodu i warstwy elektronicznej takiego blankietu, jak również umieszczeniu odpowiednich certyfikatów (chodzi o certyfikat identyfikacji i uwierzytelnienia, certyfikat podpisu osobistego, certyfikat potwierdzenia obecności) w warstwie elektronicznej blankietu dowodu osobistego (art. 2 ust. 1 pkt 7 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 1–3 u.d.o.).

Mówiąc o warstwie elektronicznej, należy podkreślić, że jest ona tym komponentem dowodu osobistego, który w istocie otwiera przed jego posiadaczem nowe możliwo-

59

60

⁵⁴ Możliwość takiego porównania wynika z faktu, że warstwa elektroniczna obejmuje – poza komponentami służącymi do funkcjonowania w sieci internetowej – także bardziej „tradycyjne” dane, np. o nazwisku, imieniu (imionach), nazwisku rodzowym, imionach rodziców, dacie i miejscu urodzenia, płci, numerze PESEL, obywatelstwie (art. 12a ust. 1 pkt 1 lit. a–h u.d.o.).

⁵⁵ Na marginesie warto wskazać, że nazwę miejsca urodzenia zlokalizowanego w Polsce zamieszcza się „w dowodzie osobistym zgodnie z brzmieniem urzędowej nazwy miejscowości obowiązującej w dniu złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego” (art. 12 ust. 2 u.d.o.).

⁵⁶ Numer CAN to pojęcie oznaczające „numer dostępowy zamieszczony w postaci cyfr na awersie i w postaci kodu kreskowego na rewersie blankietu dowodu osobistego, którego podanie jest wymagane w celu nawiązania, za pośrednictwem czytnika kart, połączenia między warstwą elektroniczną dowodu osobistego a urządzeniem lub systemem teleinformatycznym” (art. 2 ust. 1 pkt 6 u.d.o.).